

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

**KADINLARIN TARIMSAL ÜRETİMDE KARAR
ALMA SÜREÇLERİNDE KATILIMI VE
KOOPERATİFÇİLİK EĞİLİMLERİ: İZMİR İLİ TİRE
İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nur ERTEKİN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

İzmir

2025

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

**KADINLARIN TARIMSAL ÜRETİMDE KARAR
ALMA SÜREÇLERİNDE KATILIMI VE
KOOPERATİFÇİLİK EĞİLİMLERİ: İZMİR İLİ TİRE
İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Nur ERTEKİN

Danışman: Prof. Dr. Murat YERCAN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Tarım İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı

İzmir
2025

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

EÜ Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Kadınların Tarımsal Üretimde Karar Alma Süreçlerinde Katılımı ve Kooperatifçilik Eğilimleri: İzmir İli Tire İlçesi Örneği**” başlıklı bu tezin kendi çalışmam olduğunu, sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversitede başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı, bu tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

28/ 03 / 2025

Nur ERTEKİN

ÖZET**KADINLARIN TARIMSAL ÜRETİMDE KARAR ALMA
SÜREÇLERİNDE KATILIMI VE KOOPERATİFÇİLİK
EĞİLİMLERİ: İZMİR İLİ TİRE İLÇESİ ÖRNEĞİ**

ERTEKİN, Nur

Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat YERCAN

Mart 2025, 49 sayfa

İzmir'in Tire İlçesi, Türkiye'de yapılan tarımsal üretim açısından ciddi bir öneme sahiptir. Bitkisel üretimde özellikle zeytin, incir, şeftali, kestane, ceviz, dut vb. çok yıllık üretim yapılan ilçede oldukça önemli miktarda süt üretimi de yapılmaktadır.

Yapılan bu çalışmayla çiftçi aileleri içindeki kadınların faal olarak katıldıkları tarımsal üretim sürecindeki (Ne üretilecek, nasıl üretilecek, ne zaman ve kaç paraya satılmalı, borçlanma eğilimleri, işletmedeki istihdam genişlemesi, üretim faktörlerinin edinimi ve kullanımı gibi) karar mekanizmalarına katılımı incelenmiş ve kadınların kooperatifleşme eğilimleri araştırılmıştır. Kadın çiftçilerin bir kooperatif çatısı altında örgütlenme istekleri ölçülmüştür.

Araştırma kapsamında uygulanan ankete Tire'nin kırsalında yaşayan 77 kadın çiftçi katılım sağlamıştır ve yaş ortalamaları 51'dir. Çiftçi kadınların %98.7'si evli, %81,82'si ilk okul mezunudur. Kadınların eşleri de %81,82'lik oranla ilk okul mezunudur. Çiftçi ailelerinin birey sayısı %71'lik katılımcı oranı ile 4-5 kişi arasında değişmektedir.

Toplam işlenen arazi ortalama olarak 16 dekadır. İşletmelerdeki küçük baş hayvan sayısı genellikle 8'in altındadır, büyükbaş hayvan sayısı ise 2 ile 11 arasında değişmektedir. Bitkisel üretim için çiftçi kadınlar en yüksek oranla dikim ve sulama, hayvansal üretimde ise su verme faaliyetinde yüksek oranla aktiftirler.

Üretici ailelerindeki kadınların tarımsal üretimde karar alma süreçlerine katılımı yalnızca "üretilecek ürün kararı" konusunda yüksek çıkmıştır, diğer tüm

süreçlerde de kadınların etkinliklerinin büyük oranda düşük olduğu görülmektedir. Çiftçi kadınların %32'si üretilecek ürün kararını verme aşamadaysa çok etkili olduklarını, %51'i işletmedeki yeni borçlanma kararlarında hiç etkili olmadığını ifade etmiştir.

Çiftçi kadınlar yüksek kâr elde etmek amacıyla öncelikle kooperatifleri tercih etmektedirler. Kadın çiftçilere göre alım satımda en az riskli girişim kooperatiflerdir. Kadın çiftçiler, pazarlamada girişimlerin avantaj derecesi bakımından kooperatifleri ve daha iyi çiftçilik yapabilmek için ekonomik kârı önem derecesinde ilk sıraya koymaktadırlar. Kadın çiftçilerin tercih ettikleri kooperatif hizmetleri arasında pazarlama hizmetinin ilk sırada yer aldığı saptanmıştır.

Çiftçi kadınların %90'ı daha önce iş birliği, dayanışma amaçlı bir çalışmaya katıldıklarını belirtmişlerdir. Anket katılımcılarının %69'u kooperatifçilik kavramının ne olduğunu bildiklerini düşünmektedirler. Katılımcılara kooperatifin avantajları sorulduğunda %29 oranla “Ortakların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını uygun koşullarda sağlıyor, pazarlama konusunda yardımcı oluyor.” cevabı alınmıştır. Anket katılımcısı kadınların büyük çoğunluğu (%61) Tire’de varlığını sürdürmekte olan kooperatiflerin, kadınların söz hakkına sahip olmaları konusunda etkili olmadıklarını düşünmektedirler. Anket katılımcısı çiftçi kadınların %92,2'si herhangi bir kooperatife ortak değildir. Kooperatif ortağı kadınların tamamı ortak olma nedenlerini “Ürünümü satın alacak ve değerlendirecek bir kuruluş olması” olarak belirtmişlerdir, “Tire’de yeni kurulacak bir tarımsal üretim kooperatifine ortak olmak ister misiniz?” sorusuna cevap %45,45 oranla “hayır” yanıtını vermişlerdir. Anket katılımcısı kadınlara “Yeni bir kooperatife ortak olmanız halinde aile içi statünüzün değişeceğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulduğunda %73 ile cevapları “Hayır” olmuştur. Yeni bir kooperatife ortak olmaları halinde aile içindeki statülerinin değişeceğini düşünen kadınlara (%27) söz konusu değişikliklerin neler olabileceği sorulduğunda “Aile içindeki yetkinliğim artabilir”, “Eşim beni kendisine karşı güç olarak görebilir”, “Ekonomik refah düzeyim artabilir”, “Tarımsal bilgimin daha fazla olduğu düşünülebilir” cevapları alınmıştır. Anket katılımcısı kadınların %75'i yeni bir kooperatife ortak olmaları halinde aileleri tarafından destek göreceklarını düşünürler. Kooperatif ortağı olmayan katılımcılara neden herhangi bir kooperatife ortak olmadıkları sorulduğunda “Kooperatifçilik zor bir iş” yanıtı alınmıştır. Anket katılımcısı çiftçi kadınlara “İyi bir kooperatiften beklentiniz nedir?” sorusu yöneltildiğinde

kadınların %71'i "Teknik bilgi ve eğitim vermeli", "Ortaklarının gelirini arttırmalı", "Ortaklarının ürünlerini pazarlamalı", "Düşük fiyattan girdi temin etmeli" ve "Güvenilir olmalı" cevaplarını birlikte vermişlerdir. Kooperatif ortağı olan kadınların %67'si, kooperatiflerinin yönetim kurulu – ortak ilişkilerini geliştirilebilir bulmaktadır. Yine kooperatif ortağı olan anket katılımcılarının %67'si kooperatif yönetim kurulu çalışmalarını başarılı bulup memnun olduklarını belirtirken, %42,86'sı da kooperatiflerinin ana sorununun "eğitim" olduğunu belirtmişlerdir. Kooperatif ortağı kadınlara kooperatiflerinden beklentilerinin gerçekleşme durumu sorulduğunda %62,5'lik oranla "iyi" cevabı alınmıştır.

Anket katılımcısı kadınların yeni kurulacak kooperatiflerden beklentileri; Çiftçi kadınların sosyal konumları ve sorunlarında etkili olması, çiftçi kadınların ekonomik kazançlarındaki etki sağlaması, ürünlerin etkili pazarlanması, ürünlerin daha iyi fiyata değerlendirilmesi; üretim, işleme, pazarlama ve ihracat konusunda teknik destek, devlet destek ve yardımlarında yararlanmaya yardım, diğer kişi ve firmalarla etkili iş birliğine katkı, doğanın korunması ve geleneksel gıdaların sürdürülebilirliği konusunda etkidir.

Bu araştırma ile İzmir'in Tire İlçesi'nin kırsal kesimlerinde yaşayan kadınların işgücüne ve üretime katılımları, tarımsal üretim kararlarına katılımları, kooperatifçilik eğilimleri ve kooperatiflerden beklentileri ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal, Kadın, Kooperatif, Tarımsal üretim, Emek, Söz hakkı

ABSTRACT**AN INVESTIGATION OF WOMEN PARTICIPATION ON DECISION
MAKING PROCESS OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND THE
TENDENCIES ON COOPERATION ACTIVITIES: A CASE OF TIRE
DISTRICT IN IZMIR**

ERTEKİN, Nur

MSc in Agricultural Economics

Supervisor: Prof. Dr. Murat YERCAN

March 2025, 49 pages

Tire District of Izmir has a serious importance in terms of agricultural production in Turkey. In plant production, especially in the district where perennial production is carried out, a significant amount of milk production is also carried out.

This study examined women's participation in decision-making mechanisms in the agricultural production process (such as what to produce, how to produce, when and for how much to sell, borrowing tendencies, employment expansion in the enterprise, acquisition and use of factors of production) and investigated women's tendency to cooperate. Women farmers' willingness to organize under a cooperative umbrella was measured.

Within the scope of the research, 77 women farmers living in rural areas of Tire participated in the survey and their average age was 51. 98.7% of the farmer women are married and 81.82% of them are primary school graduates. The husbands of the women are also primary school graduates with a rate of 81.82%. The number of individuals in farmer families varies between 4-5 people with 71% of the participants.

Total cultivated land is 16 decares on average. The number of small cattle in the enterprises is generally below 8, while the number of cattle varies between 2 and 11. Farmer women are most active in planting and irrigation for crop production and in watering for animal production.

While women's participation in decision-making processes in agricultural production was found to be high only in the 'decision on the product to be produced', women's effectiveness was found to be very low in all other processes. While 32% of farmer women stated that they were very effective in the decision-making process regarding the product to be produced, 51% stated that they were not effective at all in the new borrowing decisions in the enterprise.

Women farmers primarily prefer cooperatives in order to earn high profits. According to women farmers, cooperatives are the least risky venture in buying and selling. Women farmers ranked cooperatives first in terms of the degree of advantage of marketing initiatives and economic profit for better farming. It was found that marketing services ranked first among the cooperative services preferred by women farmers.

90% of the farmer women stated that they had participated in a cooperative or solidarity activity before. 69% of the respondents think that they know what the concept of cooperatives is. When the respondents were asked about the advantages of a cooperative, 29% of the respondents answered 'It meets the in-kind and cash needs of the members under favourable conditions and helps them with marketing'. The majority of the women surveyed (61%) think that the cooperatives that exist in Tire are not effective in ensuring that women have a voice. 92.2% of the farmer women who participated in the survey are not partners of any cooperative. All of the women who are members of the co-operative stated the reason for becoming a partner as 'Having an organisation that will buy and evaluate my product'. When asked 'Would you like to be a partner in a new agricultural production cooperative to be established in Tire?', 45,45% of the respondents answered 'no'. When the survey participants were asked the question 'Do you think that your status within the family will change if you become a partner in a new cooperative?', 73% of them answered 'no'. When women (27%) who thought that their status in the family would change if they became a partner in a new cooperative were asked about the possible changes, the answers were 'My competence in the family may increase', 'My husband may see me as a force against him', 'My economic welfare level may increase', 'I may be considered to have more agricultural knowledge'. Seventy-five per cent of the women surveyed thought that they would be supported by their families if they became a partner in a new cooperative. When the respondents who were not cooperative members were asked why they were not a member of a

cooperative, the answer was 'Cooperatives are a difficult business'. When asked 'What do you expect from a good cooperative?', 71% of the women responded 'It should provide technical information and training', 'It should increase the income of its members', 'It should market the products of its members', 'It should provide inputs at low prices' and 'It should be reliable'. Sixty-seven per cent of women who are co-operative members think that their co-operative's board of directors-membership relations can be improved. Again, 67% of the survey participants who are also cooperative members stated that they were satisfied with the work of the cooperative board of directors, while 42.86% stated that the main problem of their cooperative was 'education'. When women cooperative members were asked about the realisation of their expectations from their co-operatives, 62.5% responded 'good'.

The expectations of the women survey participants from the new cooperatives to be established are; to be effective in the social position and problems of farmer women, to have an impact on the economic earnings of farmer women, to provide effective marketing of products, to evaluate the products at a better price; technical support in production, processing, marketing and export, assistance in benefiting from government support and assistance, contribution to effective cooperation with other individuals and companies, impact on the protection of nature and sustainability of traditional foods.

This study investigated the labour force and production participation of women living in rural areas of Tire District of Izmir, their participation in agricultural production decisions, their tendency towards cooperatives and their expectations from cooperatives.

Key Words: Rural, Women, Cooperative, Agricultural production, Labor, Competence

ÖNSÖZ

Türkiye'nin kırsalında çalışan kadınlar üretime genellikle erkeklerden daha aktif katıldıkları halde iş güçleri ve emekleri göz ardı edilmektedir. Kırsal kesimlerde kadın, tarımsal üretimde yer almakta ve iş gücüne genellikle beden gücü ile katılmakta olsa da toplum gözünde iş gücü değersiz bulunmaktadır.

Tarımsal kooperatifler, çiftçilerin emeklerinin karşılığını alabilmeleri için önemli bir tarımsal örgütlenme modelidir.

İzmir'in Tire İlçesi'nde çiftçi kadınların tarımsal üretimde karar alma süreçlerine katılımlarını ve kooperatifçilik eğilimlerini tespit amacı ile gerçekleştirdiğim bu araştırmada, aynı zamanda çiftçi kadınların tarımsal kooperatiflerden beklentilerini gözlemleme fırsatını buldum.

Emekleri göz ardı edilen, harcadıkları çabaya rağmen bireysel geliri olmayan ve tarımsal üretimde en aktif iş gücünü kullanan kadınların da emeklerinin karşılığını alabilmeleri için tarımsal kooperatiflere ihtiyaç vardır.

Unutulmaması gerekir ki, "Milli ekonominin temeli tarımdır" ve Türk tarımı da kooperatifleşerek güçlenecektir.

İZMİR

28/03/2025

Nur ERTEKİN

İÇİNDEKİLERSayfa

İÇ KAPAK.....	ii
KABUL ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	xi
ÖNSÖZ	xv
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	xvii
TABLolar DİZİNİ	xix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xxi
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Konunun Önemi.....	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	3
1.3 Araştırmanın Amacı	4
1.4 Araştırmanın Kapsamı	4
2.MATERYAL VE YÖNTEM	5
2.1 Materyal.....	5

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
2.1.1 Verilerin toplanmasında izlenen yöntem.....	5
3.KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	7
4. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	23
4.1 Coğrafi Konum ve Nüfus Bilgileri.....	23
4.2 Arazi Varlığı ve Bitkisel Üretim Verileri.....	24
4.3 Hayvan Varlığı ve Hayvansal Üretim Verileri	27
4.4 Kooperatif Varlığı ve Ortak Sayıları	28
5. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	29
5.1 Kadın Çiftçiler ve İşletmelerle İlgili Genel Bilgiler	29
5.2 Kadın Çiftçilerin Girişim Tercihleri.....	33
5.3 Kooperatifleşme Eğilimi ve Kooperatiflerden Beklentiler	35
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	41
KAYNAKÇA	43
TEŞEKKÜR.....	48
ÖZGEÇMİŞ	49

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. İzmir İli Tire İlçesi'nde seçilen köyler ve örnek hacim bilgileri.....	5
2. Tire nüfusu yıllara göre artış grafiği.....	23
3. Tire İlçesi arazi varlığı.....	24
4. Tire İlçesi 2023 yılı tarla bitkileri üretim verileri.....	24
5. Tire İlçesi 2023 yılı meyve üretim verileri.....	25
6. Tire İlçesi 2023 yılı sebze üretim verileri.....	26
7. Tire İlçesi büyükbaş hayvan varlığı	27
8. Tire İlçesi küçükbaş hayvan varlığı.....	27
9. Tire İlçesi kanatlı hayvan varlığı.....	27
10. Tire İlçesi arı kovanı varlığı	27
11. Tire İlçesi süt soğutma tankı varlığı	27
12. Tire İlçesi 2023 yılı kooperatif ve ortak sayıları	28
13. Genel bilgiler	30
14. Kadınların katılım sağladığı tarımsal faaliyetler	31
15. Karar alma süreçlerine katılım.....	32
16. Çiftçi kadınların yüksek kâr elde etmek için tercih ettikleri girişimlerin önem dereceleri.....	33

TABLolar DİZİNİ (devam)

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
17. Kadın çiftçilere göre alım satımda girişimlere ilişkin riskin daha düşük olma dereceleri.....	34
18. Kadın çiftçilere göre pazarlamada girişimlerin avantaj dereceleri	34
19. Kadın çiftçilere göre daha iyi çiftçilik için tercihlerin önem dereceleri.	34
20. Kadın çiftçilerin tercih ettikleri kooperatif hizmetlerinin önem dereceleri.....	35
21. Kadın çiftçilerin kooperatifçiliğe dair fikirleri	36
22. Kadın çiftçilerin kooperatifçilik eğilimleri	37
23. Kadın çiftçilerin kooperatiflerden beklentileri.....	39
24. Yeni kurulacak kooperatiften beklentiler.....	39

KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklama</u>
<i>ÇKS</i>	Çiftçi Kayıt Sistemi
<i>da</i>	Dekar
<i>ha</i>	Hektar
<i>kg</i>	Kilogram
<i>TOB</i>	Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı
<i>TÜİK</i>	Türkiye İstatistik Kurumu

1.GİRİŞ

1.1 Konunun Önemi

Kırsal yaşamda, aile içindeki kadın, erkek ve çocukların rolleri birbirinden farklıdır. Ailedeki en önemli pozisyonlar genellikle baba ve erkek çocuklara aitken, kadınlar çoğunlukla daha düşük bir sıralamada yer almaktadır. Karar alma süreci, zihinsel bir çaba sonucu ortaya çıkar ve bu süreç zaman alır. Bu açıdan bakıldığında, kırsal alanda yaşayan kadınların tarımsal üretim faaliyetlerinin karar alma süreçlerine katılması ekonomik bir katkı sağlar. Dolayısıyla, tarımsal işletmelerde alınan kararlara katılım, üretim faaliyetlerine katılım kadar önemli ve incelemeye değer bir konudur (Merter, 1990).

Kadınların ve erkeklerin eşit şekilde karar alma süreçlerine katılması, ülkemizde çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engellerin bir kısmı toplumsal, bir kısmı ise kültürel temellidir. Aile yapısında karar almak, genellikle bir uzlaşma süreci olarak gerçekleşir. Kırsal alandaki kadınların karar alma süreçlerine dahil olmaları, ailedeki ataerkil yapının ve kadının toplumsal statüsünün etkisiyle doğrudan bağlantılıdır (Bayoğlu, 2010).

Türkiye’de kırsal ve kentsel alanlarda kadınların iş gücüne katılım oranları arasında belirgin bir fark bulunmaktadır. Kırsalda, kadınların iş gücüne katılımı erkeklerden daha yüksektir. Kırsal alanda kadınların çoğunlukla tarımsal faaliyetlerde çalıştığı görülmektedir. Kadınlar, ülkemizin kırsal ekonomisinin temel direklerinden biridir. Tarımsal faaliyetlerde fiziksel olarak büyük bir rol oynayan kırsal kadınlar, aynı zamanda aile içinde anne ve ev kadını olarak da önemli sorumluluklar üstlenmektedirler (Yılmaz vd., 2019)

Kırsal bölgelerde, kadınların üretimdeki emek yoğunluğu oldukça fazladır. Bu alanda kadınlar ve genç kızlar, çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve aynı zamanda çok ağır bir iş yükünü taşımaktadırlar.

Kadın, toplumsal yapının temel birimi olan ailenin sağlıklı ve dengeli beslenmesine önemli bir katkı sağlar. Ayrıca, çocuklarına davranışlarını, bilgilerini ve kültürünü aktararak onların eğitiminde de büyük bir rol üstlenir. Kadınlar, yerine getirdikleri görevler sayesinde toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimine değerli katkılar sunarlar (Yılmaz vd., 2019).

Kırsal alanlar ve kırsal nüfus, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ülkenin kalkınmasında belirleyici faktörlerden biridir. Kırsal

bölgelerdeki nüfusun büyük bir kısmı, geçimini tarımsal üretimle sağlamaktadır. Ancak, tarımsal üretimin özgün yapısı ve çoğu tarımsal işletmenin küçük ölçekli olması nedeniyle çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu sebeplerle, tarım sektöründe üretim ve gelir artışı beklenen seviyelere ulaşamamıştır. Tarımda üretim, gelir ve refah düzeyinin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için çiftçilerin etkin bir şekilde örgütlenmesi büyük bir önem taşımaktadır (Terin ve Çelik Ateş, 2010).

Tarımsal örgütlenmenin temel amacı, tarımsal üretimin verimliliğini artırmak, ürünün üretim aşamasından nihai tüketiciye ulaşana kadar doğru bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak, çiftçilerin gelir seviyelerini yükseltmek ve ürünlerin pazardaki rekabet gücünü artırmaktır (İnan ve ark., 2000). Bu hedeflere ulaşabilen tarımsal örgütler, kırsal toplumun yaşam kalitesini yükseltir, sınırlı kaynaklara sahip çiftçilerin gelirlerini artırır ve bu şekilde tarımsal kalkınmayı teşvik eder (İnan vd., 2005).

Kooperatifleşme, çiftçilerin tek başlarına çözemedikleri toplumsal ve ekonomik sorunlara ortaklaşa çözümler bulmayı hedefler. Kooperatiflerin ana amaçları arasında, ortaklarına düşük maliyetli girdi temini sağlamak ve ürünlerini pazarlamaktır. Bunun yanı sıra, kooperatifler yerel ve bölgesel kalkınma üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır (Çıkın ve Yercan, 1995).

Bilindiği üzere Türkiye’de tarımsal kalkınma kooperatifi ortaklarının çoğunluğunu erkek çiftçiler sağlamaktadır. Buna rağmen kadın çiftçilerin de azınlık olmakla birlikte, tarımsal kalkınma kooperatiflerinin faal ortakları olduğu bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerde tarımsal üretimde aktif olan kadınlar, ülke ekonomisinin yapı taşı olarak kabul görebilmektedirler. Söz konusu ülkelerde kooperatif ortaklarının çoğunluğunu kadınlar sağlamaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2012).

Üreticilerin emeklerinin karşılığını alabilmesi ve üretimin sürekliliğini sağlamasında kooperatifler önemli motivasyon kaynaklarıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda bireyler, kooperatif ortaklığına teşvik edilmektedirler. Özellikle tarımsal üretimde devamlılığı sağlamak için, gençlere ve kadınlara tarımsal kooperatifler aracılığıyla destek verilebilmektedir. Kooperatifleşme, üreticilerin ticari ve ekonomik fırsatlara erişebilirliğini kolaylaştırır. Günümüzde tarım sektörü, özellikle gençlerin kaçmakta olduğu bir sektör haline gelmiştir. Bu

sebeple kadınların ve gençlerin kırsalda kalarak tarımsal üretime devam etmesinde kooperatiflerin rolü oldukça önemlidir (Demircan Yıldırım, 2020).

Kırsal bölgelerde yaşayan kadınların üretimde aktif rol oynamaları, ülke refahı ve kadınların sosyal konumlarının yükselmesinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Kadınların iş gücüne katılmaları, kadınların kooperatiflerde aktif ortaklığı ve özgüven sahibi lider kadınların varlıklarının benimsenmesi sağlanmalıdır (Gülçubuk, 2014).

1.2 Araştırmanın Önemi

Türkiye’de kadınların kırsal yerleşimlerde katıldıkları işgücü ile kentsel yerleşimlerde katıldıkları işgücü arasında genellikle farklar vardır. Kırsalda çalışan kadınlar erkekler kadar ciddiye alınmamaktadırlar. Çünkü bölge toplumu gözünde işgüçlerinin değeri yoktur. Kırsal kesimlerde kadın, işgücüne genellikle beden gücü ile katılmak durumundadır. Kırsalda kadınlar genellikle tarımsal faaliyetlerde çalışırlar. Türkiye’de kadınlar, kırsal ekonominin ayakta kalmasında çok önemli bir güçtür. Tarımsal üretimde de önemli bir yere sahip olan kadınlar, kentlerde de olduğu gibi evlerinin kadını ve çocuklarının anneleri olarak tarımsal üretim dışındaki büyük sorumluluklarını da yerine getirmektedirler.

Kırsalda çalışan kadınların da kentlerde yaşayan çalışan kadınlar kadar işgücüne katılımları yüksektir. Ancak, kırsal bölgede yaşayan kadınların ve genç kızların tarımsal üretimde ücretsiz aile işçisi olması onların oldukça ağır bir yüke sahip olmalarına sebeptir.

Kadın, ailenin toparlayıcı ve eğitici gücüdür. Türk toplumunda çocukların eğitiminde -genellikle- evin kadını olan anne etkindir. Toplumun üzerlerine biçmiş oldukları görevleri yerine getiren kadınlar, toplum tarafından onay görmüş ve görevlerinin gerekliliklerini sağlamış olurlar.

Kadın varlığının ve emeğinin benimsenmesini sağlamanın yanı sıra, kadınların emek güçlerinin maddi-manevi karşılığını da temin edecek iş birliklerine gerek duyulmaktadır. Bu noktada, kadınların kooperatifleşmesinin önemi konusunda bilinç uyanmaktadır (KEİG, 2018).

Çiftçi kadınların kooperatiflerde faal ortaklıklara sahip olmalarının ekonomik kalkınmayı desteklemesinin yanında, yine çiftçi kadınların karşı karşıya oldukları sosyal ve ekonomik problemlerin giderilmesinde de etkin bir model olduğu var sayılmaktadır (Yıldırım Demircan, 2020). Bu araştırma ile İzmir’in Tire İlçesi’nin

kırsal kesimlerindeki kadınların işgücüne ve üretime katılımları, tarımsal üretim kararlarına katılımları, kooperatifçilik eğilimleri ve kooperatiflerden beklentilerini ortaya koymuştur.

1.3 Araştırmanın Amacı

İzmir'in Tire İlçesi, Türkiye'de yapılan tarımsal üretim açısından ciddi bir öneme sahiptir. Bitkisel üretimde özellikle zeytin, incir, şeftali, kestane, ceviz, dut vb. gibi çok yıllık üretim yapılan ilçede oldukça önemli miktarda süt üretimi de yapılmaktadır.

Yapılan bu çalışmayla çiftçi aileleri içindeki kadınların faal olarak katıldıkları tarımsal üretim sürecindeki (Ne üretilecek, nasıl üretilecek, ne zaman ve kaç paraya satılmalı, borçlanma eğilimleri, işletmedeki istihdam genişlemesi, üretim faktörlerinin edinimi ve kullanımı gibi) karar mekanizmalarına katılımını bulmak, analiz etmek ve kadınların kooperatifleşme eğilimlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.4 Araştırmanın Kapsamı

İzmir ili Tire ilçesinde kadınlarının tarımsal üretimde karar alma süreçlerine katılımı ve kooperatifçilik eğilimleri üzerine yapılan bu araştırma Tire ilçesinde üretim yapmakta olan çiftçi ailelerindeki kadın üreticileri kapsamaktadır.

Araştırma altı ana kısımdan oluşmaktadır.

- Birinci kısımda konunun önemi, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı ve kapsamı
- İkinci bölümde materyal ve yöntemler
- Üçüncü bölümde konu ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalar
- Dördüncü bölümde araştırma alanı ile ilgili genel bilgiler
- Beşinci bölümde araştırma bulguları
- Son bölümde ise araştırma bulguları ve tartışmaya yer verilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Materyal

Çalışmanın ana materyalini, İzmir ili Tire ilçesinde tarımsal üretim faaliyetlerinde bulunan 77 kadın çiftçiyle anket yöntemiyle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Çalışmada yararlanılan ikincil veriler ise; Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), konu ile ilgili araştırma ve makalelerden elde edilmiştir.

2.1.1 Verilerin toplanmasında izlenen yöntem

İzmir ili Tire ilçesinde 2021 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı üretim yapan 5437 çiftçi bulunmaktadır. Bu çiftçiler 74 köye dağılmış bulunmaktadır. Ancak maddi kısıtlardan dolayı Tire'deki her köyde araştırma yapma imkânı bulunamamıştır. Çiftçi ailelerinin kadınlarıyla sağlıklı iletişim kurabilmek adına en uygun köyler olan Peşrefli, Başköy ve Karateke köylerindeki işletmeler araştırmanın ana kitlesini oluşturmaktadır.

Tablo 1: İzmir İli Tire İlçesi'nde seçilen köyler ve örnek hacim bilgileri

Köyler	ÇKS kayıtlı çiftçi sayısı	Oransal örnek sayısı
Peşrefli	121	27
Karateke	80	18
Başköy	147	32
Toplam	348	77

Kaynak: Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2021 Yılı ÇKS Verileri

İzmir'in Tire İlçesinde tarımsal üretimde bulunmakta olan üretici kadınlar ile görüşülerek sahip olunan veriler için, basit tesadüfi örnekleme yönteminin aşağıdaki formülü yoluyla %95 güven aralığında 0,10 hata payı için; $p=0.5$ alınarak örnek hacmi 76 olarak bulunmuştur ve 77 ye tamamlanmıştır.

Örnek hacmin belirlenmesinde kullanılan oransal örnek hacim formülü:

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{px}^2 + p(1-p)}$$

Formülde;

n = Örnek hacmi

N = Toplam çiftçi sayısı (348)

p = Örneğe girecek çiftçilerin oranı (p=0.5)

σ_{px}^2 = Oranın varyansıdır

(Newbold, 1995)

3.KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

(Andreu, 1980) Bu çalışmada, kooperatiflerin kırsal ekonomideki dönüşüm ve ilerleme süreçlerinde önemli birer araç olarak görüldüğü, ayrıca kalkınma sürecinde nitelikli bir işgücünün katılımının kritik bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Kadınların, bir ülkenin toplam nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturması nedeniyle kalkınma sürecindeki statüleri ve rollerinin önemi vurgulanmaktadır. Kırsal kadınların kalkınma faaliyetlerine etkili katılımı olmadan, kalkınma hedeflerinin başarıyla gerçekleşmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır. Önceki yıllarda, kadınların kooperatifler ve toplum geliştirme programlarına katılımı, kadınların toplumdaki rollerine dair yanlış algılar, aile içi ve siyasi çatışmalar ile hükümetin kadın sorunlarına olan ilgisizliği gibi birçok engel nedeniyle sınırlı kalmıştır. Çalışmada, kırsal kadınların ulusal üretim süreçlerine katılımının kooperatif modeliyle artırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Kadınlara kendi kooperatiflerini kurma konusunda teşvikler verilmesi ve kırsal kadınlara ev ekonomisi, sağlık, beslenme ve çocuk bakımı gibi alanlarda eğitimler sunmak amacıyla özel programlar oluşturulması önerilmektedir. Kadınların bu tür programlara etkin katılımının, kırsal toplulukların yaşam kalitesini artırmada önemli bir rol oynayacağı belirtilmektedir.

(Rosenfeld, 1986) Bu makalede, Amerika'da çiftçi kadınlara uygulanmış olan bir anketten elde edilen verileri kullanarak, onların tarımsal üretimde yer aldıkları görev ve kararların çeşitliliğini, katılımlarının bazı belirleyicilerini ve kadınların çiftliklerindeki statüleriyle ilgili olarak kadınların görüşlerine yer verilmektedir. Çiftçi kadınların çok çeşitli çiftlik görevlerine ve kararlarına dahil oldukları ortaya konmuştur. Çiftlik ve çiftlik işgücünün özellikleri, kadınların ev dışında istihdamının kapsamını etkileyen faktörler (eğitim, yaş, küçük çocukların varlığı, kocanın işi, deneyim ve bölge) gibi, katılım kapsamının da etkisi ortaya konmuştur. Çiftçi kadınların, çiftliklerini bir aile birimi olarak tanımlama eğiliminde oldukları ve kendilerini "çiftçi kadınları" adı verilen ayrı bir grup olarak görmedikleri belirtilmiştir. Çalışmada, kadınların kendilerini çiftliğin ana işletmecilerinden biri olarak görüp görmedikleri sorulduğunda yarıdan fazlası "evet" ve yarıdan fazlası da kocalarına bir şey olması halinde çiftçiliğe devam edebileceklerini beyan ettikleri belirtilmiştir.

(Olanike, 2005) Bu araştırmada, kadın çiftçilerin kooperatiflere üye olma durumları ve bu kooperatiflere karşı hissettikleri aidiyet duygusu incelenmiştir. Çalışma, Oyo Eyaleti'ndeki Oke-ogun Bölgesi'nde gerçekleştirilmiş olup, on bir yerel yönetim alanı arasından üçü araştırma kapsamında seçilmiştir. Belirlenen bölgelerde toplam 155 kadın çiftçiyle rastgele görüşmeler yapılmıştır.

Elde edilen veriler, kadın çiftçilerin manyok üretimini benimsemesinde kooperatif ortaklığının önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Araştırma, kadınların tarımsal yenilikleri benimseme sürecinde de kooperatif ortaklığının büyük bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, Nijerya'da kırsal kalkınmanın sürdürülebilir şekilde ilerlemesi için kadın çiftçilerin tarımsal verimliliğini artırmaya ve geçim kaynaklarını güçlendirmeye yönelik kooperatifçilik uygulamalarının desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

(Okaför, 2008) Anambra Eyaleti Aguata Yerel Yönetim Alanı'nda gerçekleştirilen bir çalışmada, 20 kadın çiftçinin tarımsal üretimde karar alma süreçlerine katılım düzeyi incelenmiştir. Bu araştırmada, kadın çiftçilerle yapılan anketlerden elde edilen veriler kullanılmış ve sonuçlar tanımlayıcı istatistiklerle değerlendirilmiştir. Çalışma bulgularına göre, kadın çiftçilerin büyük bir kısmının (%80) 10 ila 20 yıl arasında değişen tarımsal deneyime sahip olduğu ve bu sürecin, onların bilinçli ve mantıklı kararlar almasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Katılımcıların %75'inin, yayım hizmetlerinden faydalandıkları kooperatiflere ortak oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte, kadın çiftçilerin tarımsal projelerde erkeklerle birlikte çalıştıklarında, kritik karar alma süreçlerine daha düşük oranda dahil oldukları gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçları, kadın çiftçilerin yalnızca %60'ının tarımsal üretimle ilgili önemli karar alma süreçlerinde aktif rol alabildiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, kadınların tarımsal üretimin tüm aşamalarında karar mekanizmalarına dahil edilmesinin, sürdürülebilir tarımsal kalkınma ve etkili tarım politikaları oluşturma açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

(Bayoğlu, 2010) Bu araştırma, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların toplumsal ve ekonomik rollerini, aynı zamanda karar alma süreçlerine katılımlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sürecinde, "Kırsal alanda yaşayan kadınlar, hem ev içi işlerde hem de sosyo-ekonomik faaliyetlerde önemli bir rol

üstlenmektedir. Bu nedenle, bu grubun gelişimi olmadan ulusal kalkınmadan söz edilemez." anlayışı benimsenmiştir. Araştırmaya, Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı 7 köyde yaşayan 121 gönüllü kadın katılmıştır. Bu kadınlara, tarım kredi kooperatifi, tarımsal kalkınma kooperatifi, pancar kooperatifi, ziraat odası, üretici birliği ve önder çiftçi derneği gibi çeşitli kooperatif ve kuruluşlara üye ya da ortak olup olmadıkları sorulmuş, %79,3'ü üye veya ortak olmadıklarını belirtmiştir. Üye veya ortak olduklarını ifade eden kadınların ise %32'si ziraat odasına üye olduklarını söylemiştir. Kooperatif kurmayı planlayan kadınlara, kooperatif kurulduğunda beklentilerinin ne olacağı sorulduğunda, ürünlerini pazarlamak, gelir elde etmek ve ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak gibi hedefler ön plana çıkmıştır. Araştırmanın bulguları, kadınların ekonomik karar alma süreçlerinde yaşlarının önemli bir etken olduğunu ortaya koymuştur.

(Sisay et al, 2012) Bu araştırma, Etiyopya'nın Amhara bölgesinin kuzeybatısındaki kırsal alanlarda tohum üretimi ve karar alma süreçlerinde kadınların rollerine odaklanmıştır. Çalışma için, tohum üretimi ve pazarlama deneyimlerine göre beş köy seçilmiş ve her bir köyden on evli kadın çiftçi, basit rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Elde edilen veriler, katılımcıların yalnızca %14'ünün tohum üretimi ve yönetimi konusunda resmi eğitim almış olduğunu ve bu durumun erkeklerin eğitim ve yayım hizmetlerinden daha fazla yararlanmasını gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, kadınların büyük bir kısmının tarımsal faaliyetlere katıldığını, örneğin %98'inin ot temizliği, %92'sinin organik gübre hazırlığı, %84'ünün girdileri çiftliğe taşıma, %82'sinin gübreleme, %80'inin hasat süreçlerine dahil olduğunu belirtmiştir. Ancak, toprak işleme %14, bitki koruma faaliyetlerine ise %34 oranında katılım görülmüştür. Bunun yanı sıra, kadınların tarım aletlerinin alım-satımında ve tohum üretimiyle ilgili diğer faaliyetlerde karar alma süreçlerine katılımlarının sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, kırsal kadınların karar alma süreçlerindeki rollerini güçlendirmek amacıyla onlara kapsamlı destek ve ilgi gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

(Chayal et al., 2013) Çalışmada, kadınlar tarımda önemli ve hayati bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Tarlaların temizlenmesi, tarla hazırlığı, ekim, kültür uygulamaları, yabancı otların ayıklanması, hasat, toplama, tahılların temizlenmesi

vb. gibi tarımda çeşitli faaliyetleri kadınların üstlendiği, ancak emeklerinin göz ardı edildiğinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte, tarımsal faaliyetlere ilişkin kararlara katılımları da sorgulanmaktadır. Bu nedenle bu çalışma, çiftçi kadınların tarımda karar alma sürecine katkılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Toplamda 120 çiftçi kadın katılımcıya anket uygulanmıştır. İlgili veriler kişisel görüşmelerle elde edilmiştir. Verilerin analizi, çiftçi kadınların tarımda karar alma katılımının çok düşük olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni, çiftçi kadınların çoğunun okuma yazma bilmemesi, en son tarım teknikleri hakkında çok az bilgiye sahip olması, erkeklerin karşı karşıya kalması ve çeşitli kültürel tabular nedeniyle hareket kabiliyetlerinin kısıtlı olması olarak tespit edilmiştir.

(Kutlar vd, 2013) Bu araştırmanın amacı, Burdur ilinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan kadınların iş gücüne katılımını ve karar alma süreçlerine etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri belirlemektir. Araştırma, 2011 yılının Nisan ve Mayıs aylarında, Burdur İli merkez ilçesine bağlı 10 köyde süt sığırı yetiştiriciliği yapan 89 çiftlikteki kadın çiftçilerle yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, incelenen çiftliklerde kadınların yaş ortalamasının 40.36, tecrübe sürelerinin ise 19 yıldan fazla olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde ortalama 15 büyükbaş hayvan bulunduğu, kadınların günde 7 saatten fazla çalıştığı ve bu sürenin 1 saatten fazlasının süt sığırı yetiştiriciliğine ayrıldığı tespit edilmiştir. Kadın çiftçilerin iş gücüne katılımı ve karar alma süreçlerinde etkili olmalarını sağlayan faktörler arasında yaş faktörünün en belirleyici etken olduğu gözlemlenmiştir.

(Haldar and Pal, 2016) Bu çalışma, Hindistan'ın Burdwan Bölgesi'ndeki Katwa'da kadınların çiftçilik faaliyetlerine katılımını ve karar alma sürecini analiz etmiştir. Söz konusu çalışmada örnekleme alınan kırsal kesimdeki kadın çiftçilerin çoğu 20-35 yaş aralığında genç; ağırlıklı olarak çekirdek ailelerden gelmektedir. Çalışmada, kadınların eğitim seviyesi arttıkça çiftçilik faaliyetlerindeki aktifliğin azaldığı belirtilmiştir. Karar verme gücünün kadınların yaşı ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Çiftçi kadınların eğitimi, tarımsal karar alma sürecine katılımlarında etkili bulunmuştur. Karar verme puanı erkek çiftçiler arasında daha yüksek olmasına rağmen, kararların genelde hem kadın hem de erkek çiftçiler tarafından ortaklaşa alındığı ve bu durumun da çiftçi kadınların sosyal statüsünün geliştiğini gösterdiği belirtilmektedir.

(Avşar, 2017) Bu çalışma Eskişehir İline bağlı Beylikova, Çifteler İlçeleri ile Akin, Cevizli, Doğançayır, Karaören ve Kırka Mahallerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma için uygulanan anket soruları, bu yerleşimlerin kültürel ve yapısal özellikleri de dikkate alınarak belirlenmiştir. Söz konusu kırsal yerleşimlerde ikamet etmekte olan 18 yaşın üzerindeki kadınların “kadın kooperatifi” kurmak ve kooperatif ortağı olmak ile ilgili fikir ve düşünceleri tespit edilmiş, kadınların katılmakta olduğu tarımsal faaliyetlerde ilçelerin veya mahallelerin kendi kaynaklarının ve potansiyelinin neler olduğu belirlenmiş, kırsal alanda kadının konumunu değerlendirilmiş ve çözüm önerileri ortaya koyulmuştur.

(Lecoutere, 2017) Bu makale, Sahra Altı Afrika’da kadınların güçlenmesini desteklemek ve cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak açısından tarımsal kooperatiflerin rolünü anlamaya katkı sağlamaktadır. Kadınların yetenekleri, karar alma süreçlerindeki etkileri ve hane içinde üstlendikleri üretim ve üreme emeği bölümleri üzerinde, tarımsal bir kooperatife ortak olmanın etkilerini inceleyen yarı deneysel bulgular sunmaktadır. Çalışma, Kuzeydoğu Uganda’da faaliyet gösteren Çiftçiden Çiftçiye Kooperatifi’ni vaka analizi olarak ele almaktadır. Bu kooperatife ortak olmanın, özellikle kadınlar arasında ekonomik refahın artmasını, tarımsal bilgi düzeyinin yükselmesini ve modern tarım uygulamalarının benimsenmesini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Kooperatif ortaklığının, kadınların hane içi, grup ve toplum düzeyindeki karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibi olmalarını sağladığı öne sürülmektedir. Bununla birlikte, hane içinde ve çiftlikte emek dağılımının kooperatif ortaklığına bağlı olarak değişmediği ve kadınlar açısından dezavantaj oluşturmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, tarım kooperatiflerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gidermeye yönelik sürdürülebilir ve kararlı adımlar atmaları halinde, kadınların güçlenmesinde önemli bir rol oynayabileceği sonucuna varılmıştır.

(Özdemir vd., 2017) Bu araştırmada veriler, Trakya Bölgesi’nin rast gele seçilen köylerinde eşleriyle birlikte çiftçilik yapan 383 kadın ile bireysel olarak tarımsal üretim yapan 94 kadının oluşturduğu iki grupla yapılan yüz yüze anketlerden elde edilmiştir. Çalışmanın amacı, kadınların iş güçlerinin gördüğü değer ve örgütlenme eğilimlerinin tespit edilebilmesidir.

(Patel et al., 2017) Çalışmada Hindistan'ın tarıma dayalı bir ülke olduğu ve kadınların hayvan yetiştiriciliğinde ve ekonomik yaşamın her alanında önemli ve kritik bir rol oynayarak milli gelire katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Kadınların süt hayvancılığına ilişkin karar alma süreçlerine katılımları hakkında bilgi edinmek için Hindistan'ın Gujarat eyaletinin Junagadh bölgesinde toplam 200 çiftçi kadınla bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmaya dahil olan çiftçi kadınların kişisel ve sosyo-ekonomik özelliklerine bakılarak; büyük bir kısmının ilkokul mezunu olduğu ve çoğunluğunun düşük gelirli olduğu tespit edilmiştir. Çiftçi kadınların süt hayvancılığına ilişkin olarak; süt sağımı ve süt ürünlerinin hazırlanması, sağmal hayvanların beslenme ve sağlık bakımları ile ilgili uygulamalarda etkin olarak karar alma süreçlerine dahil oldukları belirtilmiştir.

(Alam and Rahman, 2018) Bangladeş'te tarım, en büyük üretim ve istihdam alanlarından biri olup, toplam iş gücünün %43'ünü barındırmaktadır. Kadınların %63'ü tarımsal faaliyetlerde aktif rol almasına rağmen, çiftçi olarak değil, yalnızca yardımcı iş gücü olarak değerlendirilmektedir. Bu durumu ortaya koymak amacıyla, ülkenin kuzeyinde yer alan Teesta Baraj Projesi (TBP) bölgesinde kadınların tarım sektöründeki katılımını inceleyen bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, TBP bölgesinden 83 kadınla birebir görüşmeler yapılmış ve erkeklerin de katılımıyla çeşitli kamuoyu istişareleri düzenlenmiştir. Anket sonuçları, kadınların tarım, gıda üretimi ve kırsal ekonomi açısından önemli roller üstlendiklerini, ancak tarımsal girdilere, üretim kaynaklarına ve fiziksel-beşeri sermayeye erişimlerinin oldukça kısıtlı olduğunu göstermiştir. Çalışma, kadınların tarımsal üretim sürecinin her aşamasında aktif olduklarını; toprak hazırlama, tohum yatağı oluşturma, bitkilerin ekimi ve hasat sonrası işlemler gibi işlerde yoğun bir şekilde çalıştıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, günlük ev işlerinin yanı sıra kümes hayvanı yetiştiriciliği, tarımsal işletmecilik, ücretli tarım işçiliği ve mutfak bahçesi yönetimi gibi gelir getirici faaliyetlerde de yer aldıkları belirlenmiştir. Kadınların karşılaştıkları temel zorluklar arasında aşırı iş yükü, aile bireylerinden gördükleri olumsuz tutumlar, toplumsal ve kültürel kısıtlamalar ile eğitim eksikliği öne çıkmaktadır. Son olarak, kadınların doğrudan gelir sağlayan tarımsal faaliyetlere katılımının sınırlı olduğu, daha çok maliyet azaltma ve aile iş gücünün kullanımı gibi konulara odaklandıkları tespit edilmiştir.

(Kan, 2018) Bu çalışmada, kadınlara yönelik teşviklerin kadının iş gücüne katılımına ve bu sayede de tarımsal üretime olan olumlu katkısını göz önünde tutarak hareket edilmiştir. Çalışma sonucunda kadının tarımsal üretimde iş gücüne katılımının ve traktör varlığının üretim değerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Kadın, tarımsal üretimin ayrılmaz bir parçası olduğundan, tarım sektöründe kadınların eğitim seviyelerinin artırılması, girişimcilik kapasitelerinin güçlendirilmesi ve kaynaklara erişimdeki engellerin ortadan kaldırılması, kadınların kayıtlı iş gücü piyasasında daha fazla yer almasına olanak tanıyacak ve tarımsal üretimin değerine daha fazla katkı sağlamalarına imkân verecektir.

(Yavuz vd., 2018) Çalışmanın amacı, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, Erzurum Alt Bölgesinde kadınların tarımsal üretim faaliyetlerine katılım düzeyleri ve tarımsal üretime katılmalarına etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörleri belirlemektir. Çalışmanın ana materyalini Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde - her bir ilde 120 olmak üzere- toplam 360 adet anketten elde edilen veriler oluşturmaktadır. Çalışmada, kadınların tarımsal üretime katılımına etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörler analiz edilmiştir. Çalışmada, kadınların %33,1'inin 51 yaş üzerinde olduğu, %51,7'sinin ilkokul mezunu, %90,3'ünün evli ve %86,39'unun tarımsal üretime katıldığı belirlenmiştir. Regresyon analiz sonuçlarına göre, 31-50 yaş grubunda olan, eğitim durumu ilkokul ve altı olan, evlenmeden önce köyde yaşayan, sosyal güvenceye sahip olan, tarımsal konularda kursa katılmak isteyen, büyükbaş hayvan ve araziye sahip olan, cep telefonuna sahip olan ve düzenli gelire sahip olsa da köyde yaşamak isteyen kadınların tarımsal üretime katılma olasılıkları daha yüksek iken; evde bilgisayara sahip olan ve evde kadının egemen olduğunu düşünen kadınların tarımsal üretime katılma oranlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

(Yercan vd., 2019) Bu çalışmada tarım üreticilerinin örgütlü bir yapıda olmaması tarım sektörünün en önemli sorunlarından biri olarak değerlendirilip, tarımda örgütlenmenin temelini tarımsal kooperatiflerin oluşturmakta olduğu ve tarım üreticilerinin doğru şekilde kooperatifleşmelerinin girdi tedarigi, pazarlama gibi konuların etkin bir şekilde sağlanmasına imkân verdiği belirtilmiştir. Bu çalışmanın asıl hedefi; Ağrı ve Eskişehir illerindeki çiftçilerin kooperatifçiliğe bakış açılarını ortaya koymaktır. Bununla birlikte; Ağrı ve Eskişehir'de üretim

yapmakta olan çiftçilerin sosyo-ekonomik yapısını, üretim desenlerini, kooperatifler hakkındaki bilgi düzeylerini ve kooperatiflerden beklentilerini ortaya koymak çalışmanın amaçları olarak belirtilmiştir.

Araştırma, Ağrı ve Eskişehir illerindeki çiftçileri kapsamaktadır. Her iki ilde, toplamda 100 hane ile anket çalışması yapılmış ve bu kapsamda 50'şer çiftçi ile görüşülmüştür. Çalışmanın bulguları, her iki ildeki çiftçilerin de kooperatiflerin faydalı olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Ağrı ilinde herhangi bir tarımsal kooperatifin bulunmadığı, bu nedenle çiftçilerin kooperatiflerin sunduğu avantajlardan yararlanamadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bölgede yeni bir tarımsal kooperatif kurulmasına çiftçilerin olumlu baktıkları belirlenmiştir. Eskişehir'de ise çiftçiler, kooperatiflerin faaliyetlerinden memnun olduklarını ifade etmelerine rağmen, kooperatifin sattığı hayvan yeminin yüksek fiyatından şikâyetçidirler. Ağrı'da tarımsal kooperatif kurulumu için çiftçilere rehberlik edecek eğitim ve yayım çalışmalarının yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

(Yılmaz vd., 2019) Bu araştırma, Tekirdağ ili merkeze bağlı 55 köyde yaşayan 255 kadını kapsamaktadır. Çalışma hem çeşitli yazılı kaynaklardan hem de alandan toplanan özgün verilere dayandırılarak hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan kırsal kesim kadınlarına anket uygulanmış ve öğrenim düzeyleri, aile yapıları, gelir kaynakları, sosyal güvence durumları ve aile içindeki karar alma süreçlerine katılımları gibi konular ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, ankete katılan kadınların %60,8'inin ilkökul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Kadınların bitkisel üretimde çapalama, ekim ve dikim; hayvansal üretimde ise süt sağımı gibi işlere aktif olarak katıldıkları belirlenmiştir. Kadınlar, özellikle ailede giyim eşyalarının satın alınması konusunda (%40,4) karar verici konumundadır. Eşlerin birlikte karar aldığı konular arasında ise sahip olunacak çocuk sayısı (%82,3) ilk sırada yer almaktadır. Araştırmada, ekonomik ve sosyal kararlarda etkili olan kişinin genellikle aile reisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan kadınların kooperatiflere üyelikteki temel önceliklerinin tarımsal girdilerin temini ve ürünlerini pazarlayabilmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(Demircan Yıldırım, 2020) Bu çalışmada, kadın kooperatiflerinin kadınların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını çözümede bir mücadele aracı olmasının yanı sıra,

istihdam açısından büyük önem taşıyan tarım sektörünün gelişimine etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda, Antalya'nın Kaş ilçesindeki Ahatlı Kadın Kooperatifi'nin, Antalya'nın kalkınmasına nasıl katkıda bulunduğunu anlamak için bir vaka analizi yapılmıştır. Toprağı işleyip üretim gerçekleştiren Ahatlı Kadın Kooperatifi örneği üzerinden, Antalya'nın tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu diğer bölgelerinde kadınlar için benzer kooperatiflerin sayısının artırılmasının gerekliliği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, kadın kooperatifleri üzerine yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olması ve Antalya'daki kadın kooperatifleri arasında Ahatlı Kadın Kooperatifi'nin tarımsal üretim odaklı bir yapıya sahip olması nedeniyle, bu çalışmanın önemli olduğu vurgulanmıştır.

(Gupta et al., 2020) Bu çalışmada, kadınların toplumun temel direği olarak görüldüğü ve birçok alanda erkeklerle eşit derecede önemli bir role sahip oldukları vurgulanmaktadır. Araştırma, kırsal kesimde yaşayan kadınların süt çiftçiliğinde karar alma süreçlerine katılım düzeyini belirlemek amacıyla Hindistan'ın Chhattisgarh eyaletine bağlı Surguja bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, toplamda 120 süt üreticisi kadınla yapılan görüşmeler yoluyla toplanmış, her köyden 30 kadın çiftçi seçilerek rastgele örnekleme yöntemiyle çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada, kadınların süt çiftçiliği ile ilgili karar alma süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların beş temel başlık altında incelendiği belirtilmiştir. Bu başlıklar; toplumsal algı kısıtlamaları, geri kalmışlıktan kaynaklanan engeller, bilgiye erişimde yaşanan sınırlamalar, sahip olunan kaynaklardaki eşitsizlikler ve tutum farklılıkları olarak sıralanmıştır. Çalışma, süt çiftçiliğinin bölgede büyük bir potansiyele sahip olduğunu ve bu alandaki operasyonların gelecekte daha da gelişebileceğini ortaya koymaktadır. Ancak, kırsal kadınların bu süreçlere dâhil olmasını engelleyen çeşitli kısıtlamaların, onların üretkenliğini olumsuz etkilediği ve verimliliğin artmasını engellediği ifade edilmiştir.

(Kılıç vd., 2020) Bu araştırma, fındık yetiştiriciliği yapan işletmelerde kadınların işgücüne katılımını ve işletmelerin teknik ve ekonomik kararlarına olan etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın verileri, Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Samsun ili Çarşamba ve Terme ilçelerindeki 72 fındık işletmesinden, 2019 yılında yapılan anketler aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmaya konu olan işletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 33,67 dekadır ve bu

arazinin %55,90'ı fındık üretimi için kullanılmaktadır. İşletmelerde aile nüfusu ortalama 4,57 kişi olup, bu nüfusun %52,95'ini kadınlar oluşturmaktadır. Kadınlar, başta fındık hasadı olmak üzere tarımsal işlerin tüm aşamalarında aktif olarak çalışmaktadır. İşgücünün %50,91'i kadınlar ve eşleri tarafından, %21,82'si kadınlar tarafından tek başına, %14,55'i çocuklarla birlikte, kalan %12,72'si ise eltisi, gelini, kayınpederi veya kayınvalidesiyle birlikte yürütülmektedir. Kadınlar, özellikle yetiştirilecek ürünün seçimi, gübre kullanımı ve hayvan satışı gibi konularda karar alma süreçlerinde etkili olmaktadır. Kadınların aile içinde ve işletme kararlarında daha etkin bir rol üstlenmeleri için bilinçlendirme projelerinin hayata geçirilmesinin önemine dikkat çekilmektedir. Bu projeler sayesinde kırsal kesimdeki kadınların, toplumun kendilerine yüklediği geleneksel rolleri kabullenmek yerine, sosyal yaşamda olduğu gibi ekonomik kararlarda da aktif bir şekilde yer almasının sağlanabileceği ifade edilmektedir.

(Bozdemir vd., 2021) Bu çalışma, kırsal bölgelerde önemli bir işgücü kaynağı olan kadınların girişimcilik özelliklerini ve becerilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında kırsalda yaşayan 106 kadınla birebir görüşmeler yapılmıştır. Kadınların girişimci özellikleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirildiği araştırmada, girişimcilik becerilerinin bireysel nitelikleri açıklama oranının %50,90 olduğu tespit edilmiştir. Bireysel nitelikleri temsil eden unsurlar arasında, girişimcilik faaliyetlerinin hayata geçirilmesinin önündeki en büyük engelin “sosyal kontrol odağı” olduğu saptanmıştır. Sosyal kontrol odağının, kadınların kadercı bir tutum sergilemesine neden olduğu ve bu durumun girişimcilik davranışlarına dönüşmesini engellediği vurgulanmıştır.

(Everest vd., 2022) Bu araştırmada, kadın çiftçilerin tarımsal üretimin her aşamasında aktif rol almalarına rağmen, tarımsal örgütlenme ve pazarlama konularında yeterince etkin olmadıkları vurgulanmaktadır. Çalışmanın amacı, kadın çiftçilerin tarımsal örgütlenme konusundaki farkındalık seviyelerini ve tarımsal kooperatiflerde yönetime katılma isteklerini belirlemektir. Araştırma, Çanakkale ili Merkez ilçesine bağlı, tarım işletmelerinin yoğun olduğu Kumkale köyünde yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için oransal örnekleme yöntemi kullanılmış ve 80 kadın çiftçiyle anket gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, kadın üreticiler kooperatif yönetiminde yer alma konusunda istekli olduklarını

ifade etmişlerdir. Ayrıca, başarılı kooperatifleri inceleyerek bu alandaki bilgi ve deneyimlerini artırmayı amaçladıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda, bölgedeki başarılı kooperatiflerde teknik incelemelerin yapılması ve kooperatifçilik konusunda eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

(Kutay, 2022) Bu çalışmada kadın istihdamında kayıt dışılığın kırsal bölgelerde yoğun olmasından ve kırsal kalkınmada kadınların öneminden bahsedilmektedir. Kooperatifler, dayanışma ve iş birliğini teşvik ederek ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı grupların sorunlarının çözümünde önemli bir görev üstlenmektedir. Kadın kooperatifleri ise, kadınların yoksullukla mücadele etmeleri ve güçlenmeleri açısından kritik bir role sahiptir. Bu çalışmada, kadın kooperatiflerinin kırsal kalkınmadaki önemi ele alınmakta ve Türkiye özelinde bir değerlendirme sunulmaktadır.

(Raju et al., 2022) Kadınların tarımsal üretime ve karar alma süreçlerine katılımını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen araştırma, Hindistan'ın Telangana Eyaleti'ne bağlı Medak Bölgesi'nde yürütülmüştür. Çalışmada, çok aşamalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak 247 çiftçi ailesi incelenmiştir. Verilere göre, kadınların ekilecek mahsulün belirlenmesi sürecine katılım oranı %2,4, tarımsal faaliyetlere %3,2, iş gücü kiralama kararlarına %12,1, çiftlik ürünlerinin pazarlanmasına %4,8, arazi alım satımına %3,2 ve hayvan alım satımına %6,5 olarak tespit edilmiştir. Küçük ölçekli çiftçiler arasında ise kadınların ekilecek ürünlerin belirlenmesi ve tarımsal faaliyetlere katılımı %2,8, iş gücü kiralama kararlarına %20,8, çiftlik ürünlerinin pazarlanmasına %6,9, arazi ve hayvan alım satımına %4,2 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada, kadınlara yalnızca belirli konularda danışıldığı görülmüş olup, bu konuların tarımsal faaliyetler için %70,6, iş gücü kiralama için %11,8, arazi alım satımı için %41,2, çiftlik ürünlerinin pazarlanması için %29,4 ve hayvan alım satımı için %8,8 oranında olduğu saptanmıştır. Çiftçi kadınların ekilecek ürünün seçimi, arazi alım satımı ve tarımsal faaliyetlerle ilgili son kararları alma yetkisi bulunmazken, iş gücü kiralama konusunda %23,5, çiftlik ürünlerinin pazarlanması ve hayvan alım satımı konusunda ise %8,8 oranında etkili oldukları belirlenmiştir. Büyük ölçekli çiftliklerde ise kadınların ekilecek ürün konusunda karar almasına %35,3, tarımsal faaliyetlere %58,8, iş gücü kiralamaya %64,7, hayvan

alım satımına %52,9, tarım ürünlerinin pazarlanmasına %58,8 ve arazi alım satımına %47,1 oranında önem verildiği görülmüştür. Ancak, kadınların ekilecek ürün konusunda nihai karar alma yetkisine sahip olmadığı, tarımsal faaliyetlerde %11,8, hayvan ve arazi alım satımı ile tarım ürünlerinin pazarlanmasında %5,9 oranında katılım sağladıkları tespit edilmiştir.

(Kızılaslan ve Otçu, 2023) Bu araştırmada, Tokat ili Merkez ilçede kırsal kesimde yaşayan kadınların aile içi karar alma süreçlerine ve tarımsal faaliyetlere katılımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, kadınların tarımsal faaliyetlerde hangi işlerde yer aldıkları ve bu konulardaki görüşlerinin ne kadar dikkate alındığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında 121 kadınla görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kadınların yaş ortalamasının 44 olduğu ve çoğunluğunun ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Kadınların %93,39'unun tarımsal faaliyetlere katıldığı belirlenmiş; çapa yapma, yabancı ot temizliği, tohum ekme, hasat ve toprağı sürme gibi birçok tarımsal işte aktif rol oynadıkları görülmüştür. Bu durum, kadınların tarımsal işlerin tüm aşamalarında yer aldığını ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, kadınların tarımsal faaliyetlerde hayvan alım-satımı, bitkisel ürünlerin pazarlanması, araziye ekilecek ürünün belirlenmesi ve çocuk sayısı gibi konularda ekonometrik olarak etkili oldukları belirlenmiştir.

(Mandal, 2023) Bu çalışmada, Hindistan'ın kırsal bölgelerinde kadınların tarımsal faaliyetlere katılımının yoğun olduğu, ancak katılımlarının kapsamının ve niteliğinin tarımsal üretim sistemlerindeki farklılıklara bağlı olarak değiştiği vurgulanmaktadır. Kadınların tarımsal üretime katılım düzeyinin, çiftçi hanelerinin arazi sahipliği durumuna göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genel çiftlik üretiminde, kadınların toplam işgücüne katkısının %55-66 arasında olduğu, bazı bölgelerde ise bu oranın çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışma, Bihar'ın Siwan bölgesinde 150 kadın çiftçi ile yapılmıştır. Sonuçlar, çiftçi kadınlarının büyük bir kısmının orta yaş grubunda, okuryazarlığı olmayan, orta büyüklükte ailelere sahip, sosyal gruplara üye, düşük ekonomik durumdaki bireyler olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık %78,80'inin karar alma süreçlerinde orta düzeyde yer aldıkları belirlenmiştir. Çalışma, daha fazla sayıda çiftçi kadının (%45,17) tarımsal yayımda yüksek düzeyde yer aldığını, %33,84'ünün orta düzeyde ve %20,98'inin ise düşük düzeyde katılım sağladığını ortaya koymuştur. Ayrıca,

çiftçi kadınların %52,07'sinin düşük karar alma düzeyinde yer aldığı, %27,84'ünün orta düzeyde, %20,07'sinin ise yüksek düzeyde karar aldıkları görülmüştür. Bu durumun, erkek egemenliği, teknoloji bilgisi eksiklikleri ve eğitim yetersizliklerinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Çiftçi kadınların çoğu, çiftlik işleri ile günlük ev işleri arasındaki zaman yönetimi eksikliğini önemli bir zorluk olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda, ev işlerine ayrılan zamanın yönetimi, kadın çiftçilerin karşılaştığı bir diğer büyük engel olarak öne çıkmaktadır.

(Thu et al., 2023) Bu çalışmada, Myanmar'ın merkezi kurak bölgesinde yer alan Natmauk kasabesindeki üç köyden rastgele seçilen 60 katılımcı aracılığıyla kırsal kesimde yaşayan kadınların hayvancılık yönetimi, ev içi faaliyetlere katılım düzeyi ve karar alma süreçlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Ankete katılan kadınların çoğunun orta yaş grubunda ve küçük ölçekli tarımla uğraşan çiftçiler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, bu kadınların ağırlıklı olarak ev işlerine zaman ayırdıkları ve resmi okul eğitimi almadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların genellikle susam, yer fıstığı ve diğer tropikal ürünlerin üretimiyle ilgilendikleri, ayrıca erkek sığır yetiştiriciliği yaptıkları görülmüştür. Kırsal çiftçi ailelerinde erkekler, daha fazla kaynağa erişim imkânına sahip oldukları için ev içindeki temel kararları alan bireyler olarak öne çıkmaktadır. Arazi sahipliği, hayvanların alım satım süreci, beslenme düzeni ve veteriner hizmetlerinden yararlanma gibi konularda erkeklerin etkisinin baskın olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, hayvan ticareti ve hayvancılıktan elde edilen gelirlerin nasıl değerlendirileceği konularında, kadınların en çok aile bireylerinden, arkadaşlarından ve tüccarlardan edindikleri bilgilere dayalı kararlar aldıkları saptanmıştır.

(Agbachom, 2024) Bu araştırma, Nijerya'nın Cross River Eyaleti'nde kırsal bölgelerdeki kadın çiftçilerin kooperatiflere katılımını ve tarımsal üretim süreçlerini çeşitli açılardan değerlendirmiştir. Çalışmanın temel hedefleri, kırsal kadın çiftçilerin sosyo-ekonomik durumlarını analiz etmek, kooperatiflere katılımı etkileyen faktörleri belirlemek ve bu kooperatif ortaklığını teşvik eden veya engelleyen unsurları ortaya koymaktır.

Araştırmada, 180 katılımcı seçilirken çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Analizler sonucunda, katılımcıların %40'ının kooperatiflerin varlığından haberdar olduğu, ayrıca okuryazarlık seviyesinin (%24,4) kooperatif

ortaklığına katılımın en belirleyici faktörlerinden biri olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, toplumsal normlar, tarımsal faaliyetlerin niteliği ve üyelik süreçlerine ilişkin prosedürler de kadın çiftçilerin kooperatiflere katılma eğilimlerini etkileyen diğer önemli unsurlar olarak tespit edilmiştir.

Lojistik regresyon analizine göre, hane büyüklüğü, eğitim seviyesi, kooperatiflere erişim imkânı, kırsal kadın çiftçilerin gelir durumu ve tarımsal işletme büyüklüğü anlamlı ve pozitif yönde etkili faktörler olarak öne çıkmıştır. Çalışmanın sonuçları doğrultusunda, şu önerilerde bulunulmuştur: Hükümet tarafından yayım hizmetleri daha fazla desteklenmeli, kırsal kadın çiftçilerin kooperatiflere katılım konusunda bilinçlenmesini sağlamak amacıyla eğitim programları artırılmalı ve kadınların sosyalleşmesini kısıtlayan bazı toplumsal normlara yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

(Kabiru et al., 2024) Bu araştırma, Nijerya'nın Kano Eyaleti A Bölgesi'ndeki pirinç çiftçileri arasında kırsal kadınların tarımsal karar alma süreçlerine katılımını incelemektedir. Çalışmada, çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılarak 377 kırsal kadın çiftçi belirlenmiş ve veriler yapılandırılmış anketler aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler, tanımlayıcı ve tümevarımsal istatistik teknikleri ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, kırsal kadınların yarısından fazlası (%54,6 ve %50,1) hane finansmanını kişisel tasarruflar ile sağladığını ya da devlet ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla destek aldığını kabul etmektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü (%65,5 ve %71,9) kooperatiflere ortak olup yayım ajanslarıyla iletişim kurduklarını ifade etmiştir.

Sonuçlar ayrıca, kadın çiftçilerin önemli bir kısmının (%42,4 ve %40,8) tarımsal bilgiyi genellikle kooperatifler, dernekler ya da diğer çiftçilerden edindiğini ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan kadınların yarısından fazlası (%50,1), pirincin işlenmesi ve pazarlanmasına dair bilgi sahibi olduğunu belirtirken, büyük bir kısmı (%58,9) su ve toprak yönetimi konularında bilgiye sahip olduğunu güçlü bir şekilde kabul etmiştir. Ayrıca, katılımcıların %44,7'sinin gübre ve suni gübre seçiminde, %45,9'unun ise tohum ekimi kararlarında aktif rol aldığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, kadın çiftçilerin %32,9'unun savurma işlemine, %20'sinin ise pazarlama süreçlerine katıldığını göstermektedir.

Regresyon analizi sonuçları, kadınların eğitim seviyesinin önemli bir faktör olduğunu ve ayrıca çiftlik büyüklüğü, çiftçilik deneyimi, kooperatif ortaklığı ve

gelir düzeyinin de karar alma süreçlerindeki etkisini ortaya koymuştur. Genel olarak, kırsal kadın çiftçilerin pirinç üretimi, işlenmesi ve pazarlanması süreçlerinde, özellikle gübre seçimi, ekim, harmanlama, savurma ve paketleme gibi aşamalarda karar alma mekanizmalarına dahil oldukları belirlenmiştir. Ancak, kadınların karşılaştığı temel zorluklar arasında yetersiz finansal destek, zaman kısıtlılığı, geleneksel inançlar ve kültürel normlar öne çıkmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına dayanarak, kadınların tarımsal karar alma süreçlerine katılımının artırılması için kız çocuklarının eğitime daha fazla yatırım yapılması gerektiği ve hükümetin kadın okuryazarlığını artırarak tarımsal alanda kadınların güçlenmesini teşvik etmesi gerektiği önerilmektedir.

(Pandey et al., 2024) Bu çalışmada, kadınların kooperatlflere ortak olma motivasyonlarını etkileyen faktörler incelenmiştir. Kırsal alanlarda kadınların tarımsal kooperatlflere katılımının teşvik edilmesinin, gıda üretimini artırma gibi tarım ekonomisine önemli katkılar sağlayabileceği belirtilmiştir. Ancak, özellikle kırsal kesimlerde kadınların karar alma süreçlerine dahil olma oranının genellikle düşük olduğu vurgulanmıştır. Çalışmanın temel amacı, kadınların kırsal ekonomide daha aktif bir rol üstlenmelerini engelleyen unsurları tespit etmek ve analiz etmektir. Bu amacın, dijital çağda kadınların ekonomik olarak güçlenmesini desteklemek ve daha adil, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak açısından kritik bir adım olduğu ifade edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, eğitim olanaklarının yetersizliği ve ev içi sorumlulukların ağırlığı, kadınların kooperatlflere katılımını kısıtlayan en önemli etkenler arasında yer almaktadır.

(Rajasri, 2024) Bu çalışmada, Hindistan'daki kadınların erkeklerle kıyaslandığında ülke ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturdukları, kadınların daha geniş bir yelpazede tarımsal faaliyetlerde yer aldıkları ve bu faaliyetlere daha fazla zaman ayırdıkları ancak yine de tarımsal ve ekonomik karar alma süreçlerine erkeklerden daha az dahil oldukları belirtilmektedir. Kadınların bu karar alma süreçlerine aktif bir şekilde katılmalarının, ülkenin hızlı ekonomik gelişimi için kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, Hindistan'daki kadın çiftçilerin, tarımsal işletmelerinin refahını artırmak için daha akıllıca kararlar alabilmeleri ve bu kararları etkilemeleri adına, bilimsel bilgilere ve

uzmanlığa erişebilmeleri için verimli ve uygun kanallar aracılığıyla desteklenmeleri önerilmektedir.

(Tselempi et al., 2024) Bu çalışmada, tarımsal kooperatiflerin tarımsal kalkınmayı teşvik etme ve ortaklarının refahını artırmada kritik bir rol oynadığı, aynı zamanda çiftçilere finansal ve sosyal güvenlik sağladığı ve kolektif eylemleri destekleyen bir ortam oluşturduğu vurgulanmaktadır. Çalışma, kadın kooperatif ortaklarının zaman içindeki deneyimlerini ve algıladıkları iyileştirmeleri inceleyerek, ekonomik ve sosyal güvenliklerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, saha çalışmaları ve yapılan görüşmeler aracılığıyla cinsiyet dinamiklerinin, sosyal sermayenin ve kooperatif katılımının kadınların ekonomik ve sosyal güvenlik algularına nasıl etki ettiği analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, kooperatiflerde aktif katılımın çiftçi kadınların sosyal güvenlik, aidiyet ve güçlenme hissiyatlarını iyileştirdiğini göstermektedir. Çalışma, çiftçi kadınların geleneksel cinsiyet engellerini aşma potansiyelini ve kooperatif faaliyetlerinden elde edilen ekonomik kazançları da vurgulamaktadır. Bu bulgular, tarımsal kooperatiflerde güçlenme ve cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye yönelik çabaların önemini desteklemektedir.

4.ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

4.1. Coğrafi Konum ve Nüfus Bilgileri

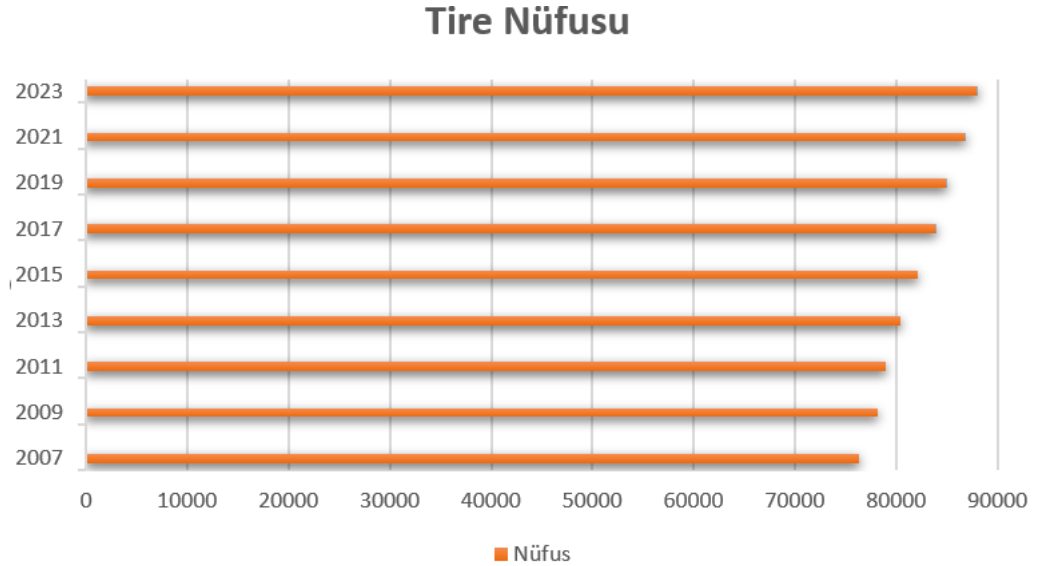
Tire, İzmir'in güneydoğusunda ve il merkezine 80 km mesafede yer almaktadır. İlçe'nin doğusunda Ödemiş, kuzeyinde Bayındır, batısında Torbalı ve Selçuk ilçeleri, güneyinde Aydın ilinin Germencik, İncirliova ve Efeler ilçeleri vardır. Tire'nin Kuzeyinde Küçük Menderes Ovası yer alır.

“Yeşil Tire” olarak anılan ilçenin deniz seviyesinden yüksekliği 96 metredir. İlçe sınırlarında bulunan Güme Dağları 1646 metre yüksekliğindedir.

Tire, Akdeniz İklimi etkisi altında bir bölgedir. Yaz mevsimi sıcak ve kurak, kış mevsimi ise ılık ve yağışlıdır. İlçede yaz aylarında sıcaklık +40 dereceye kadar yükselirken, kış aylarında en düşük sıcaklık genellikle +3 derece civarındadır. Bölgenin bitki örtüsünü büyük ölçüde maki toplulukları oluşturur. Toprak yapısı kumlu, killi ve kır taban özellikleri taşımasına rağmen oldukça verimli olup, farklı tarımsal ürünlerin yetiştirilmesine uygundur.

2023 yılı TÜİK verilerine göre Tire'nin güncel nüfusu 87.935'tir. Bu nüfusun 44.615 kişilik kısmını kadınlar, 43.320 kişilik kısmını ise erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Tire nüfusu yıllara göre artış grafiği

Kaynak: TÜİK

İzmir (Basmane)-Torbalı-Bayındır-Tire istasyonları arasında her gün karşılıklı olarak yaklaşık 90 dakika süren tren seferleri yapılmaktadır. İlçede demir yolu ulaşımı sık tercih edilmektedir. Ayrıca Torbalı-Tire ve Selçuk-Tire arasında ESHOT otobüs seferleri düzenlenmektedir. İzmir, Nazilli, Kuşadası, Selçuk, Ödemiş, Torbalı ve Bayındır otogarlarından minibüslerle ulaşım sağlanabilirken, İstanbul, Ankara ve Antalya otogarlarından ilçeye otobüs seferleri gerçekleştirilmektedir.

4.2. Arazi Varlığı ve Bitkisel Üretim Verileri

Tire'nin yüzölçümü 76546 hektardır. İlçe yüzölçümünün 34127 hektarı işlenen arazi, 10049 hektarlık alanı orman ve fundalık arazi, 10049 hektarlık alanı ise çayır-mera arazisidir. Tire; İzmir İli yüzölçümünün %6,4'ünü kaplamaktadır (Tablo 3).

Tablo 3: Tire İlçesi arazi varlığı

Yüzölçümü (ha)	İşlenen Tarım Arazisi (ha)	Orman ve Fundalık Arazi (ha)	Çayır-Mera Arazisi (ha)
76.546	34.127	10.049	10.049

Kaynak: TOB

Tire'de 2023 yılında üretilen tarla bitkileri arasında dekara en yüksek verim 8000 kg ile yem şalgamında olmuştur. 1.750 dekar alanda toplam 14.000 ton üretim yapılmıştır. Ayrıca, en fazla üretilen tarla bitkisi ise 702.000 ton ile (1. ve 2. ekimlerin toplamı) silajlık mısır olmuştur (Tablo 4).

Tablo 4: Tire İlçesi 2023 yılı tarla bitkileri üretim verileri

Ürün Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Verim (Kilogram / Dekar)	Üretim (Ton)
Fiğ (adi) (yeşil ot)	850	2.500	2.125
Yonca (yeşil ot)	4.000	3.000	12.000
Yulaf (yeşil ot)	13.100	3.000	39.300
Tritikale (yeşil ot)	29.750	3.500	10.4125
Yem şalgamı	1.750	8.000	14.000
Buğday (hasıl/yeşil ot)	530	1.500	795
Arpa (yeşil ot)	11.850	1.500	17.775

Bezelye (yemlik)	300	4.000	1.200
İtalyan çimi (yemlik)	16.500	4.000	66.000
Mısır (Dane)	6.000	1.500	9.000
Patates (Diğer)	11.400	4.150	47.310
Pamuk (Kütlü)	2.180	500	1.090
Mısır (Silajlık) 1.ekim	10.500	6.000	63.000
Mısır (Silajlık) 2.ekim	106.500	6.000	639.000
Buğday (Diğer) sulu	27.500	400	11.000
Arpa (Diğer) sulu	550	475	261,3

Kaynak: Tire İlçe Tarım Müdürlüğü

Tire’de 54.200 dekar alan ile en fazla meyve üretimi alanı incire aittir. Yine en fazla üretilen meyve de 49.252,5 ton ile incir olmuştur (Tablo 5).

Tablo 5: Tire İlçesi 2023 yılı meyve üretim verileri

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Kapladığı Alan (Dekar)	Verim (Kilogram / Ağaç)	Üretim (Ton)
İncir (yaş)	54.200	45	49.252,5
Mandalina (satsuma)	81	42	115,1
Diğer elmalar	245	39,9	79,8
Armut	720	30,1	332,6
Kayısı	170	38	261,8
Kiraz	600	30	392,7
Şeftali	5.000	45	6768
Erik	500	15	180
Dut	196	20	87,9
Kestane (kabuklu)	2.900	30	2.220
Antep fıstığı (Şam fıstığı) (kabuklu)	65	2,1	3,9
Ceviz (kabuklu)	18.500	46,2	7.754,7
Nar	490	40	436

Yağlık zeytinler (zeytinyağı üretimi için)	55.000	30	33.150
--	--------	----	--------

Kaynak: Tire İlçe Tarım Müdürlüğü

2023 yılında Tire’de en fazla üretilen sebze 90.610 ton (4.335 ton sofralık, 86.275 salçalık) ile domates olmuştur. Sebze üretiminde en fazla üretim alanı da domates üretimi için kullanılmıştır (Tablo 6).

Tablo 6: Tire İlçesi 2023 yılı sebze üretim verileri

Ürün Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Verim (Kilogram / Dekar)	Üretim (Ton)
Fasulye, taze	1.130	1.000	1.130
Bezelye, taze	1.250	800	1.000
Börülce, taze	160	754	120,6
Lahana (beyaz)	3.100	5.000	15.500
Karnabahar	6.150	3.000	18.450
Brokoli	5.350	2.500	13.375
Marul (göbekli)	5.600	1.500	8.400
Ispanak	280	1.000	280
Karpuz	1.350	3.000	4.050
Kavun	750	2.510	1.882,5
Biber (salçalık, kapyra)	4.850	3.500	1.6975
Hıyar (sofralık)	160	2.000	320
Hıyar (turşuluk) (kornişon dahil)	55	1.510	83
Domates (sofralık)	850	5.100	4.335
Domates (salçalık)	11.900	7.250	86.275
Soğan (taze)	270	1.505	406,4
Pırasa	100	2.510	251
Kırmızı pancar	200	4.000	800
Turp (kırmızı)	135	1.500	202,5

Kaynak: Tire İlçe Tarım Müdürlüğü

4.3. Hayvan Varlığı ve Hayvansal Üretim Verileri

Büyükbaş hayvancılığın yaygın olduğu bilinen Tire İlçesi'nde, Tablo 7'de de görüldüğü gibi hayvan varlığı 2020 yılından bu yana her yıl artış eğilimi göstermektedir.

Tablo 7: Tire İlçesi büyükbaş hayvan varlığı

2020	2021	2022	2023
115.208	115.824	116.538	122.732

Kaynak: TOB

2020 yılından 2023 yılına değin, Tire'de küçükbaş hayvan varlığında düşüş görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8: Tire İlçesi küçükbaş hayvan varlığı

2020	2021	2022	2023
72.253	55.326	54.817	52.372

Kaynak: TOB

Tablo 9: Tire İlçesi kanatlı hayvan varlığı

2020	2021	2022	2023
816.497	1.401.800	1.210.503	596.807

Kaynak: TOB

Tablo 10: Tire İlçesi arı kovanı varlığı

2020	2021	2022	2023
12.165	12.000	11.146	11.424

Kaynak: TOB

Tablo 11: Tire İlçesi süt soğutma tankı varlığı

2022			2023		
Tank Sayısı	Günlük Kapasite (ton)	Yıllık Kapasite (ton)	Tank Sayısı	Günlük Kapasite (ton)	Yıllık Kapasite (ton)
1.535	1.968	718.320	1.208	1.552	566.480

Kaynak: TOB

4.4. Kooperatif Varlığı ve Ortak Sayıları

Tire’de 7 adet sulama kooperatifi, 11 adet tarımsal kalkınma kooperatifi ve 5 adet tarım kredi kooperatifi mevcuttur. Tire’de varlığını sürdürmekte olan söz konusu kooperatiflerin toplam ortak sayısı 5709’dur.

Tablo 12: Tire İlçesi 2023 yılı kooperatif ve ortak sayıları

Sulama Kooperatifleri		Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri		Tarım Kredi Kooperatifi		Toplam	
Koop. Sayısı	Ortak Sayısı	Koop. Sayısı	Ortak Sayısı	Koop. Sayısı	Ortak Sayısı	Koop. Sayısı	Ortak Sayısı
7	821	11	2.735	5	2.153	23	5.709

Kaynak:TOB

Tire’de en çok kooperatif sayısı tarımsal kalkınma kooperatiflerine aittir.

5.ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın verileri analiz edilip açıklanmıştır.

5.1. Kadın Çiftçiler ve İşletmelerle İlgili Genel Bilgiler

a) Kadın Çiftçiler, İşletme ve Hayvan Varlığı Hakkında Bilgiler

Çalışmanın bu bölümünde; ankete katılım sağlayan çiftçi kadınların yaşları, medeni durumları, eğitimleri, aile bireyi sayısı ve gelirleri, arazi varlıkları, hayvan varlıkları hakkında bilgi verilmektedir.

Ankete 77 kadın çiftçi katılım sağlamıştır ve yaş ortalamaları 51'dir. Çiftçi kadınların %98.7'si evli, %1.3'ü ise bekar. Araştırma katılımcısı çiftçi kadınların %81,82'si ilk okul mezunudur. %10,39 orta okul, %1,3'ü hiç eğitim görmemiş, %2,6'sı lisans mezunu ve %3,9'u da lise mezunudur. Kadınların eşleri %81,82'lik oranla ilk okul mezunu, %1,3'ü lisans, %7,79'u lise, %5,19'u orta okul, %2,6'sı ön lisans mezunudur ve %1,3'ü ise hiç eğitim görmemiştir (Tablo 13). Trakya Bölgesi'nde yapılmış olan bir çalışmada ise, katılımcı kadınların %76'sı ilk öğretim ve altı eğitim düzeyindeyken %3,3'ü üniversite mezunudur. Aynı araştırmaya katılan kadınların %89'u evlidir (Özdemir, G. ve ark., 2017). Tokat'ta yapılan çalışmada kadınların çoğunluğu (%33.06) orta okul mezunu, %85,12'si evlidir (Kızılaslan ve Otçu, 2023).

Çiftçi ailelerinin birey sayısı %71'lik katılımcı oranı ile 4-5 kişi arasında değişmektedir. Ailede genellikle anne ve baba rolüne sahip olan bireyler tarımda çalışmaktadırlar. Kadınların bireysel gelirleri bulunmazken, ailelerin aylık gelir ortalamaları 20.000 TL'dir. Söz konusu gelirin büyük kısmı (%80'i) tarımsal kaynaklıdır (Tablo 13). Yine Trakya Bölgesi'nde yapılmış olan bir araştırmaya katılan kadınların aileleri daha çok 3000 TL'nin altında (%91,6) gelir düzeyine sahiptir (Özdemir vd., 2017).

Toplam işlenen arazi ortalama olarak 16 dekar, mülk arazi ise 15 dekardır. Sulanan arazi alanı ise ortalama olarak 12 dekar olarak belirlenmiştir. İşletmelerdeki küçük baş hayvan sayısı genellikle 8'in altındadır. Büyükbaş hayvan sayısı ise 2 ile 11 arasında değişmektedir (Tablo 13). Samsun'da yapılan bir araştırmada mülk arazi 31.62 dekardır (Kılıç vd., 2020).

Tablo 13'te çiftçi kadınlar, aileleri ve tarımsal varlıkları hakkında genel bilgiler verilmektedir. Anket katılımcısı kadınların yaşı, medeni durumu, eğitim durumları, eşlerinin eğitim durumları, aile üyesi sayıları, kadınların bireysel geliri ve ailenin geliri, işlenen arazi bilgileri ve hayvan varlığı bilgileri Tablo 13'te belirtilmektedir.

Tablo 13: Genel bilgiler

Ankete katılım sağlayan kadın sayısı	77	
Katılımcı kadınların yaş ortalaması	51	
Medeni durum	EVLİ	BEKAR
	%98.7	%1.3
Eğitim durumu	İlkokul	Diğer
	%81,82	%18,18
Eşlerin eğitim durumu	İlkokul	Diğer
	%81,82	%18,18
Aile üyesi sayısı	4-5 kişi	Diğer
	%71	%29
Kadınların bireysel geliri	0	
Ailenin aylık geliri (ortalama)	20.000 Türk Lirası	
Ailenin aylık gelirinde tarımsal gelirin payı (ortalama)	16.000 Türk Lirası	
Toplam işlenen arazi (ortalama)	Mülk Arazi	Kira
	15 dekar	1 dekar
Sulanan arazi (ortalama)	12 dekar	
İşletmedeki küçükbaş hayvan sayısı	<8	
Büyükbaş hayvan sayısı	2 - 11	

b) Kadın Çiftçinin Tarımsal Faaliyetlerde Üstlendiği Görevler

Genel olarak tarım faaliyetleri ekimden başlayarak hasada kadar çeşitli aşamalardan oluşmaktadır ve katılımcı kadınlar üretimin her aşamasında yüksek oranda faal olarak çalıştıklarını belirtmektedirler (Tablo 14).

Bitkisel üretim için çiftçi kadınların %66'sı ekim, %77'si dikim ve sulama, %58'i toprağı ekime hazırlama, %48'i gübreleme, %70'i çapalama, %42'si budama, %87'si hasat, %62'si taşıma, %51'i ürün pazarlama, %38'i ilaçlama ve %29'u aşı yapma aşamalarında aktif olarak iş gücüne dahil olmaktadır (Tablo 14).

Çiftçi kadınların %64'ü ahır-ağıl temizliği, %65'i yem hazırlama, yine %65'i hayvan besleme, %51'i süt sağımı, %45'i hayvan otlatma, %68'i su verme ve %22'si pazarlama faaliyetlerinde hayvansal üretim için aktif iş gücüne dahil olmaktadır (Tablo 14).

Tekirdağ'da yapılan çalışmaya dahil olan çiftçi kadınların bitkisel üretimde %64.3'lük kısmı ekim, %60.8'lik kısmı dikim, %54'ü sulama, %39.6'sı toprağı ekime hazırlama, %33.7'si gübreleme, %78.4'ü çapa yapma, %23.9'u budama, %37.6'sı hasat, %31.8'i taşıma, %19.2'si ürün pazarlama, %21.6'sı ilaçlama, %8.2'si aşı yapma %47.8'i tohum ekme görevlerini üstlenmektedir ve hayvansal üretimde ise %61.2'si ahır-ağıl temizliği, %59.2'si yem hazırlama, %76.5'i süt sağımı, %62'si hayvan besleme, %38'i hayvan otlatma, %58'i hayvanlara su verme işlemlerinde faaldir (Yılmaz, vd., 2019).

Anket katılımcısı kadınların bitkisel üretim ve hayvansal üretim aşamalarında dahil oldukları faaliyetler Tablo 14'te ifade edilmektedir. Çiftçi kadınların bitkisel üretim faaliyetlerinde en çok hasat, hayvansal üretim faaliyetlerinde ise su verme aşamalarına aktif katılım sağladığı görülmektedir (Tablo 14).

Tablo 14: *Kadınların katılım sağladığı tarımsal faaliyetler

<i>Tarımsal Faaliyet</i>	<i>Yapılan İşler</i>	<i>%</i>
Bitkisel Üretim	Ekim	66
	Dikim	77
	Sulama	77
	Toprağı ekime hazırlama	58
	Gübreleme	48
	Çapalama	70
	Budama	42
	Hasat	87
	Taşıma	62
	Ürün pazarlama	51
	İlaçlama	38
	Aşı yapma	29
Hayvansal Üretim	Ahır-Ağıl temizliği	64
	Yem hazırlama	65
	Süt sağımı	51
	Hayvan besleme	65
	Hayvan otlatma	45
	Su verme	68
	Pazarlama	22

*Katılımcılar birden fazla cevap vermiştir.

c) Kadın Üreticilerin Tarımsal Üretimde Karar Alma Sürecine Katılımı

Üretici ailelerindeki kadınların tarımsal üretimde karar alma süreçlerine katılımı yalnızca “üretilecek ürün kararı” konusunda yüksek çıkmıştır. “Ürünün pazarlanma şekli kararı” konusunda kadınların %29'u ‘çok etkili’ olduğu

halde, %34'ü 'hiç etkili değilim' cevabını vermişlerdir. Diğer tüm süreçlerde de kadınların etkinliklerinin büyük oranda düşük olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Çiftçi kadınların %32'si üretilecek ürün kararını verme aşamadaysa çok etkili olduklarını, %32'si tarımla ilgili yeni yatırım kararı almada etkili olduğunu, %34'ü ürünün pazarlama şekli kararında hiç etkili olmadığını, %27'si gelirin nasıl kullanılacağı kararında etkili olduğunu, %39'u girdilerin temin edilme şekli kararında hiç etkili olmadığını, %35'i tarımsal faaliyetlerin (işleme, dikim, bakım, sağım, gübreleme vs.) kararında hiç etkili olmadığını, %34'ü işletmedeki istihdam kararlarında hiç etkili olmadığını, %51'i işletmedeki yeni borçlanma kararlarında hiç etkili olmadığını ifade etmiştir (Tablo 15).

Samsun'da yürütülmüş olan bir çalışmada çiftçi ailelerindeki kadınlar yetiştirilecek ürünlerin kararında "ara sıra" etkili olduklarını (%22.22) ifade ederlerken (Kılıç vd., 2020), Burdur'da yapılmış olan bir araştırma için incelenen işletmelerde ise kadınlara "süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili konularda (hayvan alma/satma, yem alımı, hayvanların bakımı gibi) karar vermede öncelikli olarak ailede kim etkilidir?" diye sorulmuştur. Bu soruya kadınların %47,2'si eşi ile kendisinin, %19,1'i aile büyüklerinin, %18,0'i eşinin ve %15,7'si kendisinin karar verdiğini ifade etmiştir (Kutlar vd., 2013).

Anket katılımcısı çiftçi kadınların tarımla ilgili karar alma süreçlerine katılımına dair bilgiler; etkinlik derecelerini ifade ettikleri şekilde Tablo 15'te görülmektedir.

Tablo 15: Karar alma süreçlerine katılım (%)

	Hiç etkili değilim	Etkili değilim	Biraz etkiliyim	Etkiliyim	Çok etkiliyim
Üretilecek ürün kararı	21	7	19	21	32
Tarımla ilgili yeni yatırım kararı	21	6	16	32	25
Ürünün pazarlama şekli kararı	34	7	13	17	29
Gelirin nasıl kullanılacağı kararı	26	12	16	27	19
Girdilerin temin edilme şekli kararı	39	12	17	14	18
Tarımsal faaliyetlerin (işleme, dikim, bakım, sağım, gübreleme vs.) kararı	35	6	12	26	21

İşletmedeki istihdam kararları	34	8	18	18	22
İşletmedeki yeni borçlanma kararları	51	5	9	14	21

5.2 Kadın Çiftçilerin Girişim Tercihleri

Araştırmanın bu kısmında bulanık Eşli Karşılaştırma yöntemi sonuçlarına ilişkin tamamlayıcı istatistikler Tablo 16, Tablo 17, Tablo 18, Tablo 19 ve Tablo 20’de verilmiştir. Elde edilen ağırlıklara göre önem dereceleri büyükten küçüğe sıralanmıştır. Friedman testi sonuçlarına göre tercihler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Ayrıca çiftçilerin tercihleriyle ilgili bazı girişimlerin, diğerlerine göre daha yüksek oranda tercih edildiği söylenebilir. Kendall’s W testinin aldığı değerlere bakılarak uyumun çok zayıf (0.1), zayıf (0.3), orta düzeyde (0.5), güçlü (0.7) ve kesinlikle güçlü (0.9) olduğunu söylemek mümkündür.

Çiftçilerin yüksek kâr elde etmek amacıyla tercih ettikleri girişimler arasında kooperatiflerin ilk sırada yer aldığı saptanmıştır. Tercih edilen diğer girişimler sırasıyla tüccarlar ve komisyonculardır. Bu çalışmada çiftçilerin yüksek kâr elde etmek amacıyla tercih ettikleri girişimler bakımından Kendall’s W değeri 0.154 olarak belirlenmiştir. Buna göre ankete katılanlar tarafından önem verilen girişimlerin ağırlıkları belirlenirken çiftçiler arasındaki uyum çok zayıf düzeydedir (Tablo 16).

Tablo 16: Çiftçi kadınların yüksek kâr elde etmek için tercih ettikleri girişimlerin önem dereceleri

Girişimler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Kooperatif	0.628	0.285	0.100	0.900
Tüccar	0.441	0.193	0.100	0.900
Komisyoncu	0.354	0.199	0.100	0.900

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall’s W: 0.154

Kadın çiftçilere göre alım satımda girişimlerin risk dereceleri değerlendirildiğinde kooperatifler daha düşük risk bakımından ilk sırada yer almaktadır. Tüccarlar ve komisyoncular ise düşük risk derecesi bakımından kooperatiflerden sonra gelmektedir. Alım satımda girişimlere ilişkin riskin daha düşük olma derecesi için hesaplanan Kendall’s W değeri 0.117’dir. Bu sonuç riske ilişkin değerlendirme yapılırken çiftçiler arasındaki uyumun çok zayıf düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 17).

Tablo 17: Kadın çiftçilere göre alım satımda girişimlere ilişkin riskin daha düşük olma dereceleri

Girişimler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Kooperatif	0.615	0.310	0.100	0.900
Tüccar	0.451	0.209	0.100	0.900
Komisyoncu	0.355	0.197	0.100	0.900

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall's W: 0.117

Kadın çiftçilere göre pazarlamada girişimlerin avantaj derecesi bakımından kooperatifler ilk sıradadır. Pazarlamada avantaj derecesi değerlendirildiğinde kooperatifleri sırasıyla tüccarlar ve komisyoncular izlemektedir. Pazarlamada girişimlerin avantaj derecelerine göre Kendall's W değeri 0.177 olarak belirlenmiştir. Buna göre bu sorunun cevaplanması açısından çiftçiler arasındaki uyum çok zayıf düzeydedir (Tablo 18).

Tablo 18: Kadın çiftçilere göre pazarlamada girişimlerin avantaj dereceleri

Girişimler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Kooperatif	0.624	0.319	0.100	0.900
Tüccar	0.465	0.213	0.100	0.900
Komisyoncu	0.322	0.191	0.100	0.900

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall's W: 0.177

Kadın çiftçiler daha iyi çiftçilik yapabilmek için ekonomik kârı önem derecesinde ilk sıraya koymaktadırlar. Pazarlama ve risk (ekonomik risk alabilme) ise daha iyi çiftçilik için önem derecesinde sırasıyla ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Çiftçilere göre daha iyi çiftçilik yapabilmek için tercihlerin önem dereceleri değerlendirilirken hesaplanan Kendall's W değeri 0.171'dir. Buna göre çiftçiler tarafından önem verilen tercihlerin ağırlıkları belirlenirken çiftçiler arasındaki uyum çok zayıf düzeydedir (Tablo 19).

Tablo 19: Kadın çiftçilere göre daha iyi çiftçilik için tercihlerin önem dereceleri

Tercihler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Kâr	0.572	0.258	0.100	0.900
Pazarlama	0.509	0.257	0.100	0.900
Risk	0.330	0.199	0.100	0.900

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall's W: 0.171

Kadın çiftçilerin tercih ettikleri kooperatif hizmetleri arasında pazarlama hizmetinin ilk sırada yer aldığı saptanmıştır. Tercih edilen diğer hizmetler sırasıyla girdi temini, kredi ve teknik bilgi desteğidir. Bu çalışmada çiftçilerin tercih ettikleri kooperatif hizmetleri açısından Kendall's W değeri 0.377 olarak belirlenmiştir.

Buna göre ankete katılanlar tarafından önem verilen tercihlerin ağırlıkları belirlenirken çiftçiler arasındaki uyum zayıf düzeydedir (Tablo 20).

Tablo 20: Kadın çiftçilerin tercih ettikleri kooperatif hizmetlerinin önem dereceleri

Hizmetler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Pazarlama	0.600	0.256	0.100	1.000
Girdi temini	0.562	0.243	0.000	1.000
Kredi	0.359	0.189	0.032	0.900
Teknik bilgi	0.202	0.148	0.000	0.684

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall's W: 0.377

5.3 Kooperatifleşme Eğilimi ve Kooperatiflerden Beklentiler

Çiftçi ailelerindeki kadınların kooperatifleşme eğilimi ve kooperatiflerden beklentileriyle ilgili sorulara cevapları Tablo 21’de görülmektedir.

Çiftçi kadınların %90’ı daha önce iş birliği, dayanışma amaçlı bir çalışmaya katıldıklarını belirtmişlerdir. Anket katılımcılarının %69’u kooperatifçilik kavramının ne olduğunu bildiklerini söylemişler ve bu cevabı veren kadınların %60’ı kooperatif tanımını “Ortakların ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretimden pazarlamaya kadar hizmet gösteren gönüllü kuruluş” olarak yapmışlardır. Katılımcılara kooperatifin avantajları sorulduğunda %29 oranla “Ortakların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını uygun koşullarda sağlıyor, pazarlama konusunda yardımcı oluyor.” cevabı alınmıştır. Anket katılımcısı kadınların büyük çoğunluğu (%61) Tire’de varlığını sürdürmekte olan kooperatiflerin, kadınların söz hakkına sahip olmaları konusunda etkili olmadıklarını düşünmektedirler (Tablo 21). Trakya Bölgesi’nde yapılmış olan bir çalışmada katılımcı kadınların %89’u daha önce iş birliği amaçlı bir çalışmaya katılmadıkları tespit edilmiştir (Özdemir vd., 2017). Ağrı ve Eskişehir illerinde yapılmış olan bir çalışmada çiftçilerin %75’i daha önce iş birliği amaçlı herhangi bir çalışmaya dahil olmadıklarını belirtmişlerdir. Anket katılımcılarının %63’ü kooperatifçilik kavramının ne olduğunu bildiğini belirtmiş ve %73’ü de kooperatif kavramının “Ortakların ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretimden pazarlamaya kadar hizmet gösteren gönüllü kuruluş” anlamına geldiğini belirtmektedir (Yercan vd., 2019).

Tablo 21: Kadın çiftçilerin kooperatifçiliğe dair fikirleri

Daha önce iş birliği, dayanışma amaçlı bir çalışmaya katıldınız mı?	EVET %90	HAYIR %10
Kooperatifçilik kavramının ne demek olduğunu biliyor musunuz?	EVET %69	HAYIR %31
Cevap evet ise; Sizce hangisi kooperatif tanımıdır?	%60 : “Ortakların ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretimden pazarlamaya kadar hizmet gösteren gönüllü kuruluş”	
Kooperatiflerin size göre avantajları nelerdir?	%29: “Ortakların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını uygun koşullarda sağlıyor, pazarlama konusunda yardımcı oluyor.”	
Tire’de varlığını sürdürmekte olan kooperatiflerin, kadınların söz hakkına sahip olmaları konusunda olumlu etki yarattığını düşünüyor musunuz?	EVET %39	HAYIR %61

Anket katılımcısı çiftçi kadınların %92,2’si herhangi bir kooperatife ortak değilken, %7,8’i tarımsal kooperatif ortağıdır. Burdur İli’nde yapılmış olan bir çalışmada İncelenen işletmelerde kadınların %28,1’nin herhangi bir birlik ya da kooperatife üye olduğu belirlenmiştir (Kutlar vd., 2013). Kooperatif ortağı kadınların ortaklık süresi 1-9 sene arasında değişmektedir. Kooperatif ortağı kadınların tamamı ortak olma nedenlerini “Ürünümü satın alacak ve değerlendirecek bir kuruluş olması” olarak belirtmişlerdir, Kooperatif ortağı kadınlardan yalnızca bir kişinin kooperatifte denetçi görevi bulunmaktadır. Kooperatif ortağı kadınların tamamı ilerleyen dönemlerde kooperatif yönetiminde görev almak istediklerini belirtmişlerdir ve bu görevlerin de “Pazarlama ve hizmet faaliyetlerinde”, “Kooperatif yönetiminde”, “Sosyal faaliyetlerde” olabileceğini belirtmişlerdir. Yine kooperatif ortağı kadınların tamamı, ortağı olduklarını kooperatifin ana sözleşmesini okumamışlardır. Sözleşmeyi okumama sebeplerini de “Gerek duymadım”, “Çok uzundu ve yazılar küçüktü” olarak ifade etmişlerdir. Ağrı ve Eskişehir’de yapılan çalışmada kooperatif ortaklarının %93,80’i ortağı olduğu kooperatifin ana sözleşmesini okumadığını belirtmiştir (Yercan vd., 2019).

“Tire’de yeni kurulacak bir tarımsal üretim kooperatifine ortak olmak ister misiniz?” sorusuna cevap %39 oranla “evet”, %45,45 oranla “hayır”, %15,55’lik oranla da “kararsızım” yanıtını vermişlerdir. Tire’de yeni kurulacak bir kooperatife

ortak olmak istemeyen çiftçi kadınlar sebeplerini “Yaşlı olmak”, “Güvensizlik”, “İhtiyaç duymamak”, Yeterli eğitime ve bilgiye sahip olmamak”, Çevreden hoş karşılanmayacağını düşünmek”, “Sağlık sorunları” olarak belirtmişlerdir. 2017 yılında Trakya Bölgesi’ni kapsayan bir çalışmada araştırmaya katılan kadınların %53’ü kurulacak ekonomik amaçlı bir örgütte aktif çalışmak istemediklerini ifade etmiştir. Kadınlar bunun nedeni olarak sırasıyla yeterli zamanının olmamasını (%45,6’sı), ailesinin istemeyeceğini (%18,8), örgütte aktif çalışmayı olumlu bulmadığını (%8,4), kadınların aktif çalışmasının hoş karşılanmayacağını (%5,4) belirtmiştir (Özdemir vd., 2017).

Anket katılımcısı kadınlara “Yeni bir kooperatife ortak olmanız halinde aile içi statünüzün değişeceğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulduğunda %73 ile cevapları “Hayır” olmuştur. Yeni bir kooperatife ortak olmaları halinde aile içindeki statülerinin değişeceğini düşünen kadınlara (%27) söz konusu değişikliklerin neler olabileceği sorulduğunda “Aile içindeki yetkinliğim artabilir”, “Eşim beni kendisine karşı güç olarak görebilir”, “Ekonomik refah düzeyim artabilir”, “Tarımsal bilgimin daha fazla olduğu düşünülebilir” cevapları alınmıştır. Anket katılımcısı kadınların %75’i yeni bir kooperatife ortak olmaları halinde aileleri tarafından destek göreceklarini düşünürken, %22,4’ü ailesi tarafından desteklenmeyeceğini, %2,6’sı ise böyle bir durumda destek görüp görmeyeceği konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Kooperatif ortağı olmayan katılımcılara neden herhangi bir kooperatife ortak olmadıkları sorulduğunda %37,14 “Kooperatifçilik zor bir iş”, %34,3’ü ise “Bölgede ihtiyacımı karşılayacak bir kooperatif yok” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 22).

Tablo 22: Kadın çiftçilerin kooperatifçilik eğilimleri

Herhangi bir kooperatife ortak mısınız?	EVET	HAYIR
	%7,8 (Tire Süt Kooperatifi)	%92,2
Kooperatif ortaklığı süresi	1-9 sene	
Ortak olma nedenleri	“Ürünümü satın alacak ve değerlendirecek bir kuruluş olması”	
Kooperatifte yönetim kurulu üyesi, denetçi ya da temsilci göreviniz var mı?	1 kişi (denetçi)	
İlerleyen dönemlerde kooperatif yönetiminde görev almak ister misiniz?	Ortak kadınların %100’ü: EVET	
Kooperatifte hangi alanlarda aktif çalışmak istersiniz?	“Pazarlama ve Hizmet Faaliyetlerinde”, “Yönetiminde”, “Sosyal Faaliyetlerinde”	

Ortağı olduğunuz kooperatifin ana sözleşmesini okudunuz mu?	Ortak kadınların %100'ü: HAYIR “Gerek Duymadım”, “Çok Uzundu ve Yazılar Küçüktü.”		
Kooperatif ortağı değilse, ortak olmama nedenleri	Kooperatifçilik zor bir iş: %37,14		
	Bölgede İhtiyacımı karşılayacak kooperatif yok: %34,3		
	Kooperatiflerin gerekli olduğunu düşünmüyorum: %15,7		
	Kooperatifin talep ettiği ortaklık sermayesi yüksek olduğundan dolayı katılmak istemiyorum/katılamıyorum.: %8,6		
	Diğer: %4,26		
Tire’de yeni kurulacak bir tarımsal üretim kooperatifine ortak olmak ister misiniz?	EVET	HAYIR	KARARSIZ
	%39	%45,45	%15,55
Tire’de yeni kurulacak bir kooperatife ortak olmanın istenmeme nedeni	<ul style="list-style-type: none"> *Yaşlı olmak *Güvensizlik *İhtiyaç duymamak *Yeterli eğitime ve bilgiye sahip olmamak *Çevreden hoş karşılanmayacağını düşünmek *Sağlık sorunları 		
Yeni bir kooperatife ortak olmanız halinde aile içi statünüzün değişeceğini düşünüyor musunuz?	EVET	HAYIR	
	%27	%73	
Aile içinde yaşanacak olan değişiklikler	<ul style="list-style-type: none"> * Aile içindeki yetkinliğim artabilir * Eşim beni kendisine karşı güç olarak görebilir * Ekonomik refah düzeyim artabilir *Tarımsal bilgimin daha fazla olduğu düşünülebilir 		
Yeni bir kooperatife ortak olmanız halinde ailenizin sizi destekleyeceğini düşünüyor musunuz?	EVET	HAYIR	KARARSIZ
	%75	%22,4	%2,6

Anket katılımcısı çiftçi kadınlara “İyi bir kooperatiften beklentiniz nedir?” sorusu yöneltildiğinde kadınların %71’i “Teknik bilgi ve eğitim vermeli”, “Ortaklarının gelirini arttırmalı”, “Ortaklarının ürünlerini pazarlamalı”, “Düşük fiyattan girdi temin etmeli” ve “Güvenilir olmalı” cevaplarını birlikte vermişlerdir. Kooperatif ortağı olan kadınların %67’si, kooperatiflerinin yönetim kurulu – ortak ilişkilerini geliştirilebilir bulmaktadır. Yine kooperatif ortağı olan anket katılımcılarının %67’si kooperatif yönetim kurulu çalışmalarını başarılı bulup

memnun olduklarını belirtirken, %42,86'sı da kooperatiflerinin ana sorununun "eğitim" olduğunu belirtmişlerdir. Kooperatif ortağı kadınlara kooperatiflerinden beklentilerinin gerçekleşme durumu sorulduğunda %62,5'lik oranla "iyi" cevabı alınmıştır (Tablo 23).

Tablo 23: Kadın çiftçilerin kooperatiflerden beklentileri

İyi bir kooperatiften beklentiniz nedir?	%71: "Teknik bilgi ve eğitim", "Ortaklarının gelirini arttırmalı", "Ortaklarının ürünlerini pazarlamalı", "Düşük fiyattan girdi temini", "Güvenilir olmalı".				
Kooperatifinizin yönetim kurulu-ortak ilişkilerini nasıl değerlendirirsiniz? (Kooperatif ortakları için)	Güçlü		Geliştirilebilir		
	%33		%67		
Kooperatif yönetim kurulu çalışmalarından ne derece memnunsunuz?	Kararsız ve memnun değil		Memnun ve başarılı bulan		
	%33		%67		
Ortak/üye olduğunuz Kooperatifin ana sorunları sizce nelerdir?	EĞİTİM: %42,86				
Beklentilerin gerçekleşme durumu	Hiç	Çok az	Orta	İyi	Çok iyi
	%12,5	%0	%12,5	%62,5	%12,5

"Kadınlar öncülüğünde yeni kurulacak bir kooperatifin hangi konularda etkili olacağına inanıyorsunuz?" sorusu sorulduğunda verilen cevaplar Tablo 24'te görülmektedir.

Tablo 24: Yeni kurulacak kooperatiften beklentiler (%)

	Az önemli	Orta önemli	Çok önemli
1) Çiftçi kadınların sosyal konuları ve sorunları	-	13	87
2) Çiftçi kadınların ekonomik karları	-	2.6	97.4
3) Ürünlerin etkili pazarlanmasında	-	13	87
4) Daha iyi fiyata değerlendirilmesine	-	10	90
5) Üretim, işleme, pazarlama ve ihracat konusunda teknik destek	3.9	12	84.1

6)	Devlet destek ve yardımlarından yararlanmaya	4	14	82
7)	Diğer kişi ve firmalarla etkili iş birliğine	12	25	63
8)	Doğanın korunması ve geleneksel gıdaların sürdürülebilirliği	2,6	6,4	91

- Çiftçi kadınların sosyal konuları ve sorunlarında etkili olmasına katılımcıların %13'ü orta derecede önemli, %87'si ise çok önemli cevaplarını vermişlerdir.
- Çiftçi kadınların ekonomik karlarındaki etkisinin %2,6'sı orta derecede önemli, %97,4'ü ise çok önemli önemli bulmaktadırlar.
- Ürünlerin etkili pazarlanmasında %13 orta derecede önemli, %87'lik kesim ise çok önemli cevaplarını vermişlerdir.
- Ürünlerin daha iyi fiyata değerlendirilmesinde etkin olmasını %10'luk kesim orta derecede önemli bulurken, %90'luk kesim ise çok önemli görmektedirler.
- Üretim, işleme, pazarlama ve ihracat konusunda teknik desteği %3,9'luk kesim az derecede önemli, %12'lik kesim orta derecede önemli bulurken %84,1'lik kesim ise çok önemli bulmaktadırlar.
- Devlet destek ve yardımlarında yararlanmaya yardım konusunu %4'lük kesim az derecede önemli, %14'lük kesim orta derecede önemli, %82'lik kesim de çok önemli bulmaktadır.
- Diğer kişi ve firmalarla etkili iş birliğine katkısını %12'lik kesim düşük derecede önemli, %25'lik kesim orta derecede önemli, %63'lük kesim ise çok önemli bulmaktadır.
- Doğanın korunması ve geleneksel gıdaların sürdürülebilirliği konusunda etkisini ise %2,6'lık kesim düşük derece önemli, %6,4'lük kesim orta derece önemli, %91'lik kesim çok önemli bulmaktadır (Tablo 24).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumda varlığını sürdüren ve iş gücüne katılan bireyler, emeklerinin karşılıklarını -cinsiyet fark etmeksizin- eşit oranda almalıdırlar. Bu durum hem sosyal hem de ekonomik gelişmişlik açısından önemlidir. Yapılan bu araştırma ile, tarım sektöründe kadınların işgücü piyasasına katılımlarında ve tarım işletmelerindeki karar alma süreçlerinde son derece etkin oldukları ortaya konulmuştur. Kadınlar, özellikle tarımsal üretimde işgücüne son derece fazla katılmakta ve onların bu katkısı çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Özellikle hayvansal üretimde, üretime kadın katılımı çok yüksektir. Ancak, aile işletmeciliğinde gelirin elde edilmesi işletme sahibi baba/koca/erkek kardeş aracılığıyla yapıldığından, ailedeki kadın nüfusu bu gelirden bireysel olarak bir pay alamamaktadır. Kadınların karar alma sürecindeki fiili etkinlikleri olmasına rağmen bunların daha görünür hale getirmek için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir.

Araştırma bulgularında çiftçi kadınların emeklerinin karşılığında kendilerine ait bireysel gelire sahip olmadığı tespit edilmiştir. Kadınların ekonomik mağduriyetlerinin giderilmesi adına sosyal güvenlik hizmetleri imkanları verilerek de çiftçi kadınların ekonomik anlamda emeklerinin karşılığını alarak kendi ayakları üzerinde durabilmelerine imkân sağlanmalıdır.

Her toplumda başarının ve verimli işgücünün yolu eğitimden geçmektedir. Kırsal kesimde, kadın ve erkeklere verilecek eğitimlerle hem iş gücü verimi hem de sosyal davranışlar değiştirilebilir. Kadınların dahil oldukları üretim faaliyetlerinin karar alma süreçlerine katılımları için gerekli sosyal destekler ve eğitimler düzenlenebilir. Çiftçi ailelerinde varlığını sürdürmekte olan kadınların bilgi ve beceri düzeylerini geliştirmek ve kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlamak için devlet ve sosyal dayanışma toplulukları iş birliği içerisinde eğitimler verilebilir, kadınların kırsalda örgütlenmesi kooperatifleşerek sağlanabilir.

Çiftçi kadınların kurulacak yeni bir kooperatiften beklentileri göz önüne alındığında Yörede, kooperatifler aracılığıyla yeni bir kadın örgütlenmesine gerek vardır. Yeni bir kadın kooperatifinin kurulması uzun ve zahmetli olması durumunda, kadınların mevcut kooperatiflerde ortaklık sayılarının artırılması en kolay yol olacaktır. Daha da ileriye giderek, kooperatiflerin yönetim ve denetim kurullarında kadınlarında görev alması için kadınların teşvik edilmesi gerekmektedir.

Tarımsal üretimin her aşamasında aktif oldukları halde sosyal hayatta pasif bırakılan kadınların ihtiyaç duydukları her bilginin eğitimi verilmeli ve kendi haklarını savunmayı öğrenmeleri sağlanmalıdır. Kadınların kendilerini sosyal ve teknik anlamda geliştirmesi çocuklarına da bu önemli özellikleri aktaracak olduğu anlamına gelmektedir. Kadınlara, “kooperatifçilik eğitimleri” verilerek, kooperatifçilikte kadın katılımı artırılmalıdır.

KAYNAKÇA:

1. Agbachom, E., E., ve ark., 2024, "Cooperative Membership By Rural Women Farmers In Cross River State, Nigeria", *Global Journal of Agricultural Sciences*, 23(1): 85-92.
2. Alam, K., Rahman, H., 2013, "The Invisible Workforce: Women's Role in Agricultural Decision – Making and Production in Bangladesh", *Bangladesh: Economic, Political and Social Issues*
3. Andreou, P., 1980, "Co-operatives, women and their respective roles in development—The case of Lebanon", *Agricultural Administration*, 7(2): 87-96.
4. Avşar, G., 2017, "Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Eskişehir İlçe ve Mahallelerinde Kadın Kooperatifi Potansiyeli", *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir*
5. Bayoğlu, A.S. 2010, "Kırsal Alanda Kadının Ekonomik Konularla İlgili Karar Verme Sürecine Katılımı: Polatlı Örneği", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26: 57-65.
6. Bozdemir, M., Gülçubuk, B., & Bayramoğlu, Z., 2021, "Kırsal Alandaki Kadınların Girişimci Niteliklerinin ve Girişimcilik Becerilerinin Belirlenmesi: Konya İli Araştırması" *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 87-106.
7. Chayal, K. ve ark., 2013, "Involvement of Farm Women in Decision-making In Agriculture", *Stud Home Com Sci*, 7(1): 35-37.
8. Çıkmın, A. ve Yercan, M., 1995, "Tarımda Üretici Örgütlenmesi." *Türkiye Ziraat Müh. IV. Teknik Kongresi Bildirileri*, Ankara, 47s.
9. Demircan Yıldırım, P., 2020, "Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği", *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (11), 159-170.
10. Everest, B. ve ark., 2022, "Kadın Çiftçilerin Kooperatifçilik Farkları ve Tarımsal Kooperatif Yönetimine Katılma İstekleri: Bir Örnek Olay Araştırması", *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 77-86.
11. Grupta, A. ve ark., 2020, "Participation of Rural Woman in Decision Making Process of Dairy Farming in Surguja District of Chhattisgarh, India", *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences* ISSN: 2319-7706 Volume 9 Number 6

12. Gülçubuk, B., 2014, "Kırsaldaki Kadınlar İçin Kooperatifler Ne İşlevler Üstlenebilir?", GAP Tarım Kongresi, 17-19 Ekim 2019, Şanlıurfa
13. Haldar, S., Pal, S., 2016, "Participation and Role Of Rural Women In Decision Making Related To Farm Activities: A Study In Burdwan District Of West Bengal", Article in Economic Affairs, <https://www.researchgate.net/publication/301738300> (Erişim tarihi: 22 Aralık 2024).
14. İnan, İ.H., Direk, M., Başaran, B., Birinci, S. ve Erkmen, E., 2005, "Tarımda Örgütlenme", Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi 1133-1154s. 3-7 Ocak, Ankara
15. Kabiru, M., K., ve ark., 2024, "Analysis Of Rural Woman Participation In Agricultural Decision-Making Process Among Rice Farmers In Zone A Of Kano State, Nigeria", Nigerian Journal of Agriculture and Agricultural Technology, Volume 4, Number 4A
16. Kan, A., 2018, "Türkiye'de Bölgesel Düzeyde Tarımsal Üretim Değeri, Kadınların İşgücüne Katılımı ve Sermaye Stoku Arasındaki İlişkinin Panel Veri Analizi ile Karşılaştırması", Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 6(1): 52-63, 2019
17. KEİG, 2018, "Kadın Kooperatifleri Kılavuzu". İstanbul: Keig Yayınları, https://www.keig.org/wp-content/uploads/2018/11/kooperatif_kilavuz_keigWeb.pdf (Erişim tarihi: 2 Şubat 2025).
18. Kılıç, O., Aydın Eryılmaz, G., & Boz, İ., 2020 "Fındık Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerde Kadınların İşgücüne Katılımı ve İşletme Kararlarına Etkisi: Samsun İli Örneği, Türkiye", Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 7(2), 150-155.
19. Kızılaslan, N., Otçu, M., 2023, "Kırsalda Kadınların Tarımsal Faaliyetlere ve Kararlara Katılımının İncelemesi: Tokat İli Merkez İlçe Örneği", Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi (GBAD), 12(1), 167-180s.
20. Kutay, T., 2022, "Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Türkiye Özelinde Bir Değerlendirme", Politik Ekonomik Kuram, 6(1), 119-150.
21. Kutlar, İ. ve ark., 2013, "Kırsal Alanda Kadınların İşgücüne ve Kararlara Katılımını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin Belirlenmesi: Burdur İli Örneği", Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi (2013) 26(1): 27-32

22. Lecoutere, E., 2017, "The impact of agricultural co-operatives on women's empowerment: Evidence from Uganda", *Journal of Co-operative Organization and Management*, 5 (1).
23. Mandal, R., K., 2023, "Extent of Participation of Farm Women in Decision Making Regarding Agricultural Activities", https://www.researchgate.net/publication/371498061_Extent_of_Participation_of_Farm_Women_in_Decision_Making_Regarding_Agricultural_Activities (Erişim tarihi: 3 Mart 2025).
24. Merter, F., 1990, "1950-1988 yılları arasında köy ailesinde meydana gelen değişimler: Malatya örneği. "Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
25. Newbold, P., 1995, *Statistics for Business and Economics*, Prentice Hall Inc., USA., Pages 10-16
26. Okafor, C., N., 2008, "Women Participation In Agricultural Decision-Making In Aguata Local Government Area, Anambra State", *Journal of Agricultural Extension* Vol. 12 (2)
27. Olanike, D., 2005, "Membership of Co-Operative Societies and Adoption Behavior of Women Farmers: Implication for Rural Development", *Journal of Social Sciences*, 10(2), 145-147.
28. Özdemir, G., vd., 2017, "Tarım İşletmelerinde Kadınların İşgücüne Katkısı ve Örgütlenme Yaklaşımları: Trakya Bölgesi Örneği", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 33-58.
29. Pandey, V., ve ark., 2024, "Influential Factors on Women's Participation in Agricultural Cooperative in the Digital Era", *EAI Endorsed Transactions on Scalable Information Systems*
30. Patel, S.J., Kumar, R. vd., 2017, "Involvement Of Farm Women In Decision Making Regarding Dairy Farming In Junagadh District Of Gujarat State" , *Indian Journal Of Hill Farming*, 30(1): 45-58 <https://www.researchgate.net/publication/328149515> (Erişim tarihi: 22 Aralık 2024)
31. Rajasri, S., 2024, "Role of Women in Farm Decision Making", *AgriCos e-Newsletter*, 5(3): 22-23.
32. Raju, S., K., ve ark., 2022, "A Study on Women's Participation in Decision Making of Farm Activities in Medak District of Telangana State", *The Pharma Innovation Journal*; SP-11(3): 1595-1598

33. Rosenfeld, R.A., 1986, U.S. "Farm women: their part in farm work and decision making". *Work And Occupations*, 13(2): 179-202. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0730888486013002001> (Erişim tarihi: 22 Aralık 2024)
34. Sisay, T., D., ve ark., 2012, "Extent of Rural Women Participation and Decision Making in Seed Production Activities", *Global Advanced Research Journal of Agricultural Science*, 1(7): 186-90.
35. Ticaret Bakanlığı, 2012, Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri. <https://ticaret.gov.tr/data/5d4c0eed13b876180c773fbb/Kooperatif%C3%A7ilik%20ve%20Kad%C4%B1n%20Kooperatifleri%20Kitap%C3%A7%C4%B1k%2018.12.2012.pdf> (Erişim tarihi: 4 Mart 2025)
36. Terin, M., Çelik Ateş, H., 2010, "Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği", 2010, Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 47 (3): 265-274
37. Thu, Y., M., ve ark., 2023, "Rural Women's Participation and their Decision Making Behavior in Livestock Management and Household Activities in Central Dry Zone Area of Myanmar", *Agricultural & Rural Studies*, 1, 0004.
38. Tselempi, S., ve ark., 2024, "Assessing Economic and Social Security in Agricultural Cooperatives: Two Case Studies from Cooperatives in Northern and Southern Greece", https://www.researchgate.net/publication/377685181_Assessing_Economic_and_Social_Security_in_Agricultural_Cooperatives_Two_Case_Studies_from_Cooperatives_in_Northern_and_Southern_Greece (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).
39. Türkiye Cumhuriyeti İzmir Valiliđi İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2023 Yılı Brifingi, 2024
40. Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2023 Yılı Verileri
41. Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2021 Yılı ÇKS Verileri
42. TÜİK
43. Yavuz, F., Terin, M., Shiwan, M., Akay, B., vd., 2018, "Kadınların Tarımsal Üretim Faaliyetlerine Katılımı Üzerine Bir Analiz: Kuzeydoğu Anadolu TRA1 Bölgesi Örneği", *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 24(2), 185-192.

44. Yercan, M. ve ark, 2019, “Çiftçilerin Kooperatifçiliğe Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma: Ağrı ve Eskişehir İlleri Örneği”, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt:25, Sayı:2/219-230
45. Yılmaz,E. ve arkadaşlar, 2019, “Tarımsal Üretimde Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımı ve Kooperatiflerden Beklentileri”, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 16(1).

TEŞEKKÜR

Attığım her adımda desteğini arkamda hissettiğim ve meslek hayatımda da “Milli ekonominin temeli tarımdır” sözünü benimseyerek ilerlediğim Büyük ATATÜRK’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca hiçbir konuda desteklerini esirgemediğim yanımda olan annem Selma ERTEKİN, babam İ. Nebi ERTEKİN ve ablam Ece ERTEKİN’e; lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini esirgemeyen ve yol gösteren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Murat YERCAN ve Dr. Duran GÜLER’e teşekkürü borç bilirim.

Araştırmanın anket çalışması boyunca benimle birlikte köy köy gezerek bana destek olan can dostlarım Büşra Dağlı ve Ege Öğüt’e teşekkür ederim.

Araştırma boyunca yardımlarını esirgemeyen Tire Ziraat Odası Başkanı Halil İbişoğlu’na teşekkür ederim.

Her şeye rağmen çalışmaktan ve üretmekten vazgeçmeyen tüm kadınlara sonsuz teşekkürler.

ÖZGEÇMİŞ

Nur ERTEKİN ilköğretim ve ortaöğretim eğitimini İzmir-Tire’de tamamladı. 2017 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü’nde lisans eğitimine başladı. 2021 yılında lisans eğitimini bitirdikten sonra, yine 2021 yılında Ege Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü Tarım İşletmeciliği Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2023 yılından bu yana organik tarım kontrolörlüğü yapmaktadır.

